

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 5, 6

MAJ ♦ 1934 ♦ JUNIJ

LETO 57

Stanko Premrl:

† P. Hugolin Sattner

P. Hugolina Sattnerja, našega prezaslužnega cecilijanskega prvoboritelja in velikega skladatelja, ni več med živimi. Upali smo, da še čvrst dočaka letos svojo biserno mašo, ki mu je do nje manjkalo samo še tri mesece. A Bog je v svoji neskončni modrosti ukrenil drugače in ga po nekaj dni trajajoči bolezni odpoklical dne 20. aprila v večnost.

Ob grobu patra Hugolina Sattnerja žalujejo predvsem ljubljanski frančiškanski samostan, ljubljanska frančiškanska župnija in ljubljanski frančiškanski pevski zbor; žalujejo: Cecilijino društvo za ljubljansko škofijo, Glasbena Matica v Ljub-

ljani, slovenska pevska društva in slovenski cerkveni pevski zbori ter ves slovenski narod. Vsem naštetim je pokojni p. Hugolin mnogo pomenil in občutilo vsi radi njegove smrti veliko izgubo.

Z našim Cecilijinim društvom, s »Cerkvenim Glasbenikom« in z našo cerkveno glasbo je bil pokojni Sattner še prav posebno tesno spojen. K ustanovitvi Cecilijinega društva je največ on pripomogel in bil med njegovimi voditelji od začetka do zadnjega svojega diha. Vsa leta, kar naš list izhaja — zdaj že 57. leto — mu je bil Sattner zvest in celo plačujoč naročnik in neumoren ter odličen sodrnik. Prispeval je v naš list dolgo vrsto temeljitih spisov: razprav, govorov, poročil, ocen in tudi skladb. Našo cerkveno glasbo je izredno obogatil z mnogoštevilnimi krasnimi, samoraslimi in dovršenimi skladbami.

Spričo vsega tega se spodobi in se čutimo dolžne, da se ga sedaj ob njegovi smrti z vso hvaležnostjo še enkrat spominjamo in si v ta namen predočimo kolikor moč jasno in točno sliko njegovega bogatega življenja in njegovega obsežnega ter pomembnega delovanja.

P. Hugolin Sattner se je rodil 29. novembra 1851 v Kandiji pri Novem mestu št. 20, v prijazni šmihelski župniji in dobil pri sv. krstu ime Francišek. Njegov oče Franc je bil Nemec, doma iz Tullna na Nižje Avstrijskem in je služil kot poštni uradnik v Knittelfeldu, Celju in nazadnje v Novem mestu. Mati Alojzija je bila Slovenka, rojena Jutraš iz Trebnjega. Od očeta, ki je igral klavir in gosli, ki je večkrat sodeloval pri orkestralnih mašah in iz uslužnosti tudi klavirje uglaševal v Novem mestu in okolici, je mali Francek dobil glasbeni dar in prvo glasbeno pobudo. Bil je prvorojenec, ljubljeneec svojih staršev, ki so za njegovo glasbeno izobrazbo radi in mnogo žrtvovali. Osnovno šolo je posečal v Novem mestu od l. 1857 do 1861. Že takrat je pel na koru, kajpada le po posluhu. Kot gimnazijec se je vpisal v pevsko šolo, vendar pa teorije ni še dokaj razumel. Šele ko se je v drugi šoli po želji očetovi pričel učiti klavir, mu je tudi teorija postala jasna. Klavirske igre se je učil pri p. Inocencu Gnidovcu, gimnazijskem profesorju, ki je poučeval matematiko, fiziko, petje, klavir in gosli. Vadil se je pa na dobro ohranjenem starem klavirju, ki mu ga je kupil oče za 60 goldinarjev. Pod triletnem vodstvom svojega učitelja je lepo napredoval. V tretji šoli se je lotil tudi gosli in kmalu dohitel svoje tovariše, ki so se po večini gosli že prej učili. L. 1865 je kot četrtošolec na majniškem izletu v Mirni peči prvič sedel k orglam in igral pri maši. Potem je v Novem mestu še večkrat orglal pri litanijah. Kot nižjegimnazijec je pel alt, potem pa najprej prvi in nato drugi tenor ter igral v gimnazijskem orkestru gosli, včasih pa violo.

V tistih časih so novomeški dijaki mnogo peli. Imeli so dnevno šolsko mašo ter so med tednom vodili petje sami. Ob delavnikih so peli v moškem, ob nedeljah v mešanem zboru, o praznikih z orkestrom. Vaje

so imeli trikrat na teden za zbor, trikrat za orkester. Bili sta takrat v Novem mestu tudi dve godbi: meščanska in vojaška tamkaj nameščenega lovskega bataljona. Vsak teden je godba redno igrala na javnem trgu. Dijaki so bili seveda vedno zraven. Imeli so še dva posebna dijaška zbora, oziroma kvartet in oktet. Sattner je pel v oktetu. V takih razmerah je torej imel dosti prilike glasbeno se vzbujati, razvijati in udeleževati. To je trajalo do končane šeste šole, do l. 1867.

Šolanje na frančiškanski gimnaziji, pogostno občevanje s samostanom in redovniki je Sattnerju priljubilo redovno življenje. Po končani šesti šoli se je odločil za vstop v samostan in poprosil za sprejem. Sprejeli so ga in mu dali redovno ime Hugolin. Preskušnjo kot novinec je preživel v Nazarju na Štajerskem. Tamošnjemu organistu fr. Norbertu Greglu je pomagal pri petju in tudi večkrat orglal. Po končanem noviciatu so ga predstojniki poslali v Gorico na Kostanjevico, da dovrši 7. in 8. gimnazijski razred in dva letnika bogoslovja. Tu je pel v zboru, od osme šole dalje tudi vodil zbor in orglal, pomagal pa tudi bogoslovcem v osrednjem semenišču. Sam se je glasbeno izpopolnjeval ob Mozartovih in Beethovnovih sonatah. Cerkvena glasba na Goriškem je bila takrat še zelo posvetna. Sattnerju ni ugajala.

Iz Gorice je prišel l. 1872 v Ljubljano dokončavat bogoslovne študije. Na frančiškanskem koru je našel prav pred dvema letoma od Goršiča narejene orgle z 32. spremeni. Tu je večkrat orglal in pomagal organistu fr. Volbenku Klemenu. Ko je pa ta kmalu nato umrl, je Sattner prevzel vodstvo kora. Bil je mlad, zdrav in čvrst; šlo je lahko. Na frančiškanskem koru so takrat gojili že dobro cerkveno glasbo; v stolnici je že deloval Foerster, ki je pričel med drugimi izvajati tudi svoje skladbe. Sattnerju so bile všeč. Bile so zanj nekaka prva domača cecilijanska hrana, ki je dobro dela njegovemu srcu in okusu.

L. 1874 je Sattner končal bogoslovne študije, bil 21. julija v mašnika posvečen in pel 26. julija v frančiškanski cerkvi v Ljubljani novo mašo. V jeseni nato so ga poslali v Novo mesto. Tu je bil organist pri frančiškanih, učitelj na ljudski šoli in učitelj petja na gimnaziji. Na frančiškanskem koru je našel slabe razmere. P. Inocenc je umrl že l. 1868, njegov naslednik se ni dosti brigal za glasbo. Ostala sta na koru samo dva pevca, ki sta nedeljo za nedeljo prepevala samo Haydnovo mašo »Pred stolom tvoje milosti«. Prva Sattnerjeva skrb je bila zato, da zboljša razmere na koru. Vaditi je začel dečke in jih januarja 1875 že peljal na kor. Z dijaki na gimnaziji si je polagoma osnoval mešani in moški zbor. Pri tem delu je imel močno oporo v pokojnem Ludoviku Hudoverniku, poznejšem stolnem vikarju in kapelniku v Mariboru († l. 1901), ki je kot petošolec že lepo orglal in P. Hugolina na orglah nadomeščal. Tudi ravnatelj gimnazije J. Fischer, po rodu Čeh, je Sattnerja pri tem delu podpiral. V korist podpornega društva za dijake so prirejali letno po dve dijaški akademiji, pri katerih je imel Sattner kot pevovodja glavno delo. Za svoje pevce je začel takrat zlagati primerne skladbe za mešani in moški zbor, n. pr. »Opomin

k petju, »Po zimi iz šole«, »Pogled v nedolžno oko«, in druge splošno znane in še vedno priljubljene.¹ Dotične skladbe je potem izdala Glasbena Matica: mešane zборе l. 1888, moške zборе l. 1897. Tudi dve zbirki cerkvenih skladb je zložil v Novem mestu: leta 1879 *Cerkvene pesmi*, mašne, Marijine in sv. Telesa za mešani zbor (16 pesmi, med temi jih je pet priredil iz enoglasne Mohrove »Caecilia«)² in l. 1881 *Cerkvene pesmi v čast sv. Rešnjemu Telesu* (12 pesmi).³

Hrepeneč po večji glasbeni izobrazbi in želeč se seznaniti s takratnimi vodilnimi nemškimi cerkvenimi glasbeniki se je odpravil koncem avgusta 1876 v Gradec na občni zbor nemškega Cecilijinega društva. Od Zidanega mosta dalje sta skupaj potovala s Foersterjem. V Gradcu je osebno spoznal prvoboritelje za preosnovo cerkvene glasbe: Kōnena, Schmidta, Haberla, Kaima, Battloga in druge. Predsednika dr. Witta radi bolezni ni bilo tam. Sattner je prisostvoval tudi poučnemu tečaju o gregorijanskem koralu in slišal dovršeno izvajanje staroklasične polifonije, zlasti Palestrinovih in Lassovih del, ki so ga vsega prevzela. Tu je v njem dozorel sklep, naj se osnuje Cecilijino društvo za ljubljansko škofijo. Povabil je Slovence, došle na občni zbor — iz ljubljanske in goriške škofije jih je bilo okrog dvajset⁴ — na svoje stanovanje v frančiškanskem samostanu, jih navduševal za ustanovitev Cecilijinega društva in jih pridobil. Izvolili so takoj začasni odbor, ki naj pripravi pravila in vse uredi za ustanovni občni zbor. Ta se je vršil v Ljubljani 14. junija 1877. Tu se je sklenilo, da se ustanovi orglarska šola in prične izdajati list »Cerkveni Glasbenik«. Šola je bila otvorjena že tisto leto jeseni, »Cerkveni Glasbenik« pa je prvič izšel v maju 1878.⁵ V prvi odbor je bil za predsednika izvoljen dr. Anton Jarc, za tajnika alojzijeviski prefekt in poznejši prvi urednik »C. Gl.« prof. Janez Gnjezda, za glasbenega vodja stolni kapelnik Anton Foerster, za blagajnika škofijski kaplan in poznejši semeniški ravnatelj Žiga Bohinc, za ostale odbornike pa: P. Angelik Hribar, vodja frančiškanskega kora v Ljubljani, mestni učitelj Josip Mayer,

¹ Njegovi prvenci, ki jih je zložil še v Gorici kot bogoslovec, se nahajajo — kakor sem že poročal v Seznamu P. H. Sattnerjevih skladb, C. Gl. 1931, str. 5—6 — v listu »Vijolica«, ki so si ga frančiškanski kleriki na Kostanjevici pri Gorici sami pisali. V II. letniku tega lista (1872) so izšle njegove prve cerkvene skladbe: Slovenska maša in še pet drugih spevov za moški zbor, in »Pozdrav domovini« za en glas in klavir.

² Na notranji naslovni strani te zbirke pripominja sam: »Pesmi z opazko »Harmoniziral« vzel sem iz enoglasne Mohrove »Caecilia«, ter je leta 1875, toraj dve leti, preden jo je on četveroglasno obdelal, harmoniziral zmožnosti mojega kora primerno.«

³ O teh pesmi pravi Foerster v C. Gl. 1881, str. 16: »Iz teh skladb veje nežni duh prave pobožnosti; one pa tudi popolnoma zadostujejo zahtevam cerkvenega petja; so namreč melodične in v modernem stilu zložene. Skladatelj je v tem 2. delu naredil velik napredek v skladanji cerkvenih pesem.«

⁴ Štajerski Slovenci se tega sestanka niso udeležili, niti z našimi stopili v kako dotiko. (Prim. C. Gl. 1915, str. 22.)

⁵ »Z Marijinim mesecem si začel, dragi »Glasbenik«, s pomočjo Marije in sv. Cecilije bodeš nadaljeval.« S temi besedami zaključuje P. Hugolin svoj prvi dopis »z Dolenjskega« v C. Gl. 1878, str. 9.

P. Hugolin Sattner, bogoslovni profesor ter poznejši prelat Josip Smrekar in učitelj v kaznilnici na ljubljanskem Gradu Srečko Stegnar.⁶

Z ozirom na ta dejstva smatramo P. Hugolina Sattnerja po pravici za glavnega ustanovitelja našega škofijskega Cecilijinega društva.

L. 1878 se je Sattner udeležil tudi glasbenega tečaja na Dunaju, ki ga je vodil prof. Jos. Böhm. Na Dunaju je slišal tudi dve operi. S tem si je glasbeno obzorje znatno razširil. O tečaju je obširno poročal v »C. GL« 1878.

Istega leta je izšla Sattnerjeva knjižica »Cerkvena glasba, kakšna je in kakšna bi morala biti«. Člani Cecilijinega društva so jo dobili kot prvo društveno darilo.

Od l. 1881—1883 je moral prevzeti verouk na gimnaziji. Delo mu je s tem naraslo, a tudi njegov ugled in vpliv pri dijakih sta se dvignila.

Izmed vseh njegovih učencev v Novem mestu je bil najbolj nadarjen Emil Hochreiter, naš sedanji odlični skladatelj, vladni svetnik in glasbeni ravnatelj v Kalksburgu pri Dunaju. Hochreiter je bil že kot dijak izboren tenorist in dobro igral klavir, orgle, gosli, čelo in flavto. S Sattnerjem sta ostala tudi potem ves čas iskrena in najboljša prijatelja. Redno sta si dopisovala, skupno izdala več cerkvenoglasbenih zbirk, več poletij skupaj preživela na počitnicah itd.⁷

Iz Novega mesta je P. Hugolin poslal v »Cerkveni Glasbenik« 15 dopisov, oceno Foersterjeve latinske maše v čast sv. Ceciliji in več člankov: o glasbi (1878), svoj govor na III. občnem zboru Cecilijinega društva (1879), o petju v šoli (1880), o cerkveni pesmi (1881); istega leta je priobčil pridigo o cerkveni glasbi, posneto iz zapuščine kanonika Mlakarja, ki jo je z drugimi rečmi vred podedoval od svojega nečaka Škofica, župnika na Suhorju,⁸ l. 1882 je v članku »Resnici na ljubo« polemiziral z »Ljubljanskim Zvonom« radi liturgičnega jezika, l. 1883 daje v članku »Nekaj za organiste« organistom praktične nasvete o orglanju, l. 1885 si je v obširnem in z notnimi zgledi podprtem članku privoščil povečini slabo urejeno Karel Tribnikovo pesmarico »Cerkveni orglavec«. L. 1890 sledi razprava o Cecilijanskem idealu, t. j. o liturgični slovesni maši in o vseh zraven spadajočih spevih; v istem letniku takoj potem še o orglah pri slovesni maši in končno o liturgičnih knjigah.

Kot cerkveni pevovodja je v Novem mestu izvajal latinske maše takratnih cecilijancev, od naših: Foersterja, Fajgeljna, Hribarja, od nemških: Rampisa, Piela, Hallerja, Witta, Singenbergerja, Kaima, Schweitzerja,

⁶ Od vseh teh živi danes samo še Josip Mayer.

⁷ Ob Sattnerjevi smrti je Hochreiter izrazil našemu Cecilijinemu društvu in uredništvu »Cerkvenega Glasbenika« pristržno sožalje. Za kar sem se mu v imenu društva in lista istotako pristržno zahvalil.

⁸ Tam pristavlja: »Važna je ta pridiga tudi zato, ker spoznamo, da so že v predcecilijanski dobi modri možje vedeli ceniti pravo cerkveno glasbo.«

Stehleja, Schallerja in staroklasika Lottija. Slovenske pesmi pa od Foersterja, Hribarja, svoje in druge.

Odkar je l. 1889 prišel Ignacij Hladnik kot kapiteljski organist v Novo mesto, sta se s Sattnerjem medsebojno podpirala. Semtertje je prišel Hladnik orglat v frančiškansko cerkev, včasih pa Sattner pomagat v kapiteljsko, kakor n. pr. na praznik sv. Petra in Pavla l. 1890, ko sta se oba pevska zbora, kapiteljski in frančiškanski, združila in sodelovala skupno pri slovesnem obhajanju patrocinija v kapiteljski cerkvi. Sattner je dirigiral, Hladnik orglal. A Hladnik je kmalu ostal sam.

L. 1890 je bil namreč Sattner po 16 letnem marljivem in uspešnem delovanju v Novem mestu prestavljen v Ljubljano. Tu se je začela zanj nova, a hkrati najbolj pomembna doba njegovega življenja.

(Dalje prihodnjič.)

† Dr. Josip Mantuani:

Razvoj slovenske glasbe¹.

I.

Slovenci, ki tvorijo danes številčno majhen narod, imajo za seboj zanimivo in važno zgodovino, katere še ne poznamo v vseh podrobnostih. Kot pomenljiv činitelj stopajo na plan zgodovine šele v 6. stoletju. Od pradavnosti do tedaj vemo vobče o njih samo to, da so se v družbi z drugimi plemeni od iztoka pomikali proti zapadu. Posamezna plemena so se na tem potu ustalila na raznih ozemljih. Slověni so se pomikali proti jugozapadu in se končno kot osamosvojeno pleme naselili v donavskem južnem porečju, t. j. v alpskih deželah pa do Jadrana. Ko so dospeli sem, so imeli primitivno kulturo stare tradicije. Iz dobe, ko so bili še združeni z drugimi Slovani, so pa imeli ž njimi že pojma in izraza: »peti« in »pe-se-m«; poznali so torej poseben način predavanja.

Dokler se niso pojavili kot odločujoča sila, jih ne omenjajo stari pisatelji, to pa tem manj, ker jih niso razumevali po govoricah in jih zato zamenjavali z drugimi narodi, posebno s Skiti in Sarmati. — Prav iz zadnjih let te temne dobe imamo prvo lučico, ki nam za trenutek potrjuje, da je že obstojala slovenska pesem. L. 448. poroča poslanec cesarja Teodosija II., Priskos, ki je bil na Atilovem dvoru (pri Tokayu), da so ga sprejele belo oblečene dekleta in mu pele v pozdrav »skitske«, t. j. slověnske pesmi. Žal, da ne vemo, kako so zveneli ti spevi. (Hist. gr. min., ed. L. Dindorf, I. 304.)

Drugo poročilo nam je zapustil klermontski škof in zapadno-rimski pesnik Sidonius Apollinaris v svatovski pesmi, spesnjeni okrog 470; svatba se je vršila v iztočni Galiji (= Franciji), ob reki Mozeli. Pesnik omenja izrečno slověnske plese (»scythicisque choreis«).

¹ Predavanje, ki ga je imel pokojni g. prof. dr. Josip Mantuani v Radio Ljubljana 21. in 26. oktobra ter 16. novembra 1932. — Op. ur.

V tem poročilu imamo tudi zanimiv dokaz, da so Slovenci prišli že tedaj v razne kraje daleč naokoli.

Ta dvojica poročil je pa kakor zvezdni utrinek: za njim zavlada popolna tema za daljšo dobo — kar tiče glasbe. Medtem so Slovenci zapustili svoja stara in začasna bivališča in so prodirali dalje proti zapadu v alpske dežele, posebno po dolinah Save in Drave. Prišli so v ozemlje starorimske kulture in zadeli na ostanke visoko stoječega ljudstva, kar tiče omike in književnosti. Našli so napol porušena mesta in v teh deloma še nepoškodovana poslopja, videli so udobno pohištvo in drugo opremo, ki je tvorila vsiljiv kontrast (nasprotje) z njihovo sicer narodno, a jako nizko stoječo kulturo. Stopili so torej ob svojem prvem nastopu v zgodovini takoj in neposredno v ozke stike z zapadno kulturo in veliko, svetovno — četudi že propadajočo — umetnostjo ter so ostali v njenem območju. Nobeno drugo slovansko pleme se ne more ponašati v toliki meri z zapadno-kulturnimi vplivi, kakor Slovenci. S tem je pa tudi pojasnjeno naše glasbeno jedro in bistvo glasbene smeri. Zato so Slovenci vsepovsod z lahkoto sodelovali in predstavljali pozitivno, produktivno silo zapadne kulture, ki so ji vtisnili vselej tudi žig svoje narodnosti.

Ko so bili Slovenci zasedli nova bivališča, so se polagoma pač preorientirali, a še dolgo niso opustili svoje narodne kulture, gospodarskih načel in poganstva. Poslednje dejstvo odmeva n. pr. iz solnograških pravil ali statutov iz l. 799, ki omenjajo stare sprevedne pesmi, katere še pojo v krajih te škofije. Koroška in Štajerska sta v tem prizadeti. — V 9. stol. (ok. 860?) omenja benediktinec Ermanerich v Elwangenu (Württemberg) plešočega Slověna kot tipičen pojav na cesti. — V 10. stol. nastala latinska basen o petelinu in lisjaku pozna slovenski vrtuljak. V 13. stoletju (1227) potrjuje Urh Liechtensteinec, da se je tedaj zavedalo prebivalstvo na južnem Koroškem in severnem Štajerskem svojega slovenskega rodu. — V Kindbergu je prejel Liechtensteinec od neke dame napev, ki je bil v nemških deželah popolnoma neznan; pošiljateljica prosi, naj ji spesni v nemščini pesem za ta napev. Ker so bile v nemških deželah znane vse melodije ljubavnih pesnikov, trùbadûrjev in trùvêrjev, pa tudi napevi ljudskih pesmi, je morâl biti poslani napev slovenski. — Neizvesten pesnik, ki je znan samo pod nazivom »Mali Lucidarius«, omenja v svoji pesnitvi, nastali med 1291 do 1299, naš »visoki ples«: »Na Kranjskem smo povabljeni, da zaramo visoki ples po zvokih dudi.« — Slovenski dijaki, ki niso dovršili visokošolskih študij, so bili člani klateške organizacije. Koliko so v tej pisani družbi prejeli tujih vplivov in koliko so se tujerodni člani naučili pri njih, koliko slovanske in posebej slovenske glasbe je prešlo na ta način v nemške in druge zbirke, se danes še ne da določiti. — Ko so se pojavili 1260 in 1349 spokorni bičarji, so se udeleževali tudi

Slovenci njihovih obredov in obhodov ter peli spokorne pesmi v svojem jeziku, kar poroča izrečno kronist Pulkava. Da so Slovenci postopali prav tako, kakor njihovi sosedge, pričajo drobni ostanki cerkvenih pesmi: prevajali so latinske in nemške pesmi, redkeje češke izvirnike; samo, da so poznejši literati prvotno obliko prevoda času primerneje izpreminjali. Tako imamo pesmi iz 13. stoletja: »Ta noč je polna veselja« (*Dies est laetitiae*); — »Jezus je v nebesa šel« (*Iam Christus astra ascenderat*); — »Jezus je od smrti vstal« (*Surrexit Christus hodie — Christ ist erstanden*). — Iz 14. stoletja: »Pastirci pogledajte, kaj tam se godi« (*Adeste nunc puelluli*); — »Jezusa poziblajmo« (*Resonet in laudibus — Laßt uns das Kindlein wiegen*); — »Eno dete je rojeno« (*Puer natus in Betlehem — Ein Kind geboren zu Betlehem*); — »Ta svetla zvezda je izšla« (*Sidus clarum oritur*); — »Pozdravljen bodi sveti križ« (*Ave crux benedicta*); — »Ena zvezda na morju« (*Ave maris stella*); — »Žalostna je mati stala« (*Stabat mater dolorosa*). — Iz 15. stoletja: »Ena zvezda gori gre« (*Stella, ecce, oritur*); — »Jager na lovu šraja« (*Es wollt ein Jäger jagen*); — »O moj romar, tukaj bodi« (*O vos omnes, qui transitis*); — »Očeta ino Sina no Duha svetega« (*Laus et perennis gloria*); — »Ven iz globokosti naših sre« (*De profundis clamavi — Aus der Tiefe ruf ich*); — »Vse, kar živi na svetu« (*Alles, was Odem hat*); — »Nebeško mest Jeruzalem« (*Coelestis urbs Jerusalem*). — S tem je torej podprta misel, da so bili Slovenci z glasbo vse čase v stiku skozi ves srednji vek in da so na tem kulturnem poprišču sodelovali z drugimi, večjimi narodi.

Razen literarnih poročil, ki so zelo skromna, imamo pa še druge kulturno-zgodovinske razloge, po katerih si moremo ustvarjati pravilne slike o negovanju glasbe v srednjem veku. To so v prvi vrsti cerkve, kjer je bila glasba bistveno spojena z liturgijo, to pa neprimerno bolj, kakor dandanes. Sevé — v modernem smislu narodna ta glasba ni bila, kakor sploh nikjer v srednjem veku. Ampak glasbena kultura je bila razširjena in živa in globoka. Vzemimo samo gregorianski koral. Koliko dela je povzročala ta glasba (ki se zdi na videz tako enostavna) s prepisavanjem, primerjanjem, proučevanjem in tehničnimi vajami, da ne govorimo tudi o zapleteni teoriji! — Vemo pa tudi, da se cerkvena glasba ni omejevala samo na gregorianski koral, ampak da je sledila vedno tudi nadaljnemu razvoju, posebno večglasju. Tudi pri nas? Nedvomno. Arhivalno tega pač ne moremo dokazati dosedaj, a sklepati moramo tako po stanju glasbene umetnosti v poznejšem srednjem veku, kakor bomo videli pozneje.

Isto velja tudi za umetno svetno in ljudsko-narodno pesem. Prva vrsta je bila pri Slovencih vedno redka, zato, ker je višje naobraženi sloji niso pospeševali. Druga vrsta je živela le po ustnem izročilu in se zato neprestano izpreminjala, ne le jezikovno, ampak tudi muzikalno. Kar imamo do danes nabranega in deloma tudi tiskanega gradiva pred seboj, to prvič ni popolno (mislim reči, da ni

dospelo niti do dosegljive zaokroženosti), in drugič muzikalično ni proučeno. To je še lepa naloga za bodočnost, ki bo gotovo izzorila presenetljive ugotovitve.

Med Slovenci je bila glasba javnokulturna zahteva in potreba v srednjem veku. To nam izpričuje dejstvo, da so glasbo gojila tudi oblastva, to pa uradno. — V Ljubljani n. pr. so vzdržavali deželni stanovi deželne trobentače in pavkarje; vsak teh mož je dobival po 200 gl. na leto. — Mesto Ljubljana je vzdrževalo mestne piskače in razen teh so pomnoževali glasbenike še zasebni »mestni glasbeniki«, ki so si kupili od mesta dovoljenje, da smejo muzicirati v njegovem območju. Da niso bili vsi ti glasbeniki prvovrstni, to je nedvomno; a njihovo bivanje priča, koliko potrebe je čutilo slovensko ljudstvo po glasbi: pri krstih, svatbah, ob godovih, o pustu, pri obhodih in svečanostih, pri pogrebih — vsepovsod je bilo treba glasbe in slovenski živelj je posegal vedno tudi kot izvajalec v to glasbeno kulturo.

Proti koncu 15. stoletja se Slovenci že lahko ponašajo z vodilnimi možmi, ki so — kolikor toliko — tudi arhivalno ugotovljeni: seveda ne še vsi; to delo je za naš narod šele načeto. Vendar moremo vsaj nekatere že imenovati. Tako Janez iz Velikih les (vasi župnije Krka), ki je živel kot »mojster« (magister) na dvoru Sforzov v Milanu, vsaj od leta 1463 do 1475, ko se omenja v računih in spisih kot pevec in lutnar. — Sodobnik mu je bil Baltazar iz Mozirja (Batlhasser Praspergius), ki je učil na univerzi v Bazelu (Švica) že ok. 1501 in priobčil v tisku svoja predavanja o koralni glasbi l. 1504 in (II. izdaja) 1507. — Tudi Brikcij Preprost iz celjske okolice, kanonik-kantor pri sv. Štefanu na Dunaju spada še v to vrsto.

Velik vpliv je imela tudi srednjeveška šola. Kajti učitelji so bili zaeno tudi zborovodje, organisti in so poučevali glasbo, posebno in v prvi vrsti seveda cerkveno, ker jo je nujno rabila liturgija. Beleške o šolah na slovenskih tleh segajo nazaj v 13. stoletje. V Mariboru je dokazana šola l. 1224, v Ljubljani 1228, v Krki (na Koroškem) v 13. stoletju, v Škofji Loki 1371, v Gorici pred 1394, v Ribnici višja šola 1407, v Kranju pred 1424 — tega leta se preseli v drugo poslopje; v Celju 1460, v Radovljici 1461, v Kamniku 1481, v Novem mestu 1461, v Vipavi 1496, v Višnji gori 1496, na Bledu v 15. stoletju; celo v takrat razmerno malih krajih, kakor n. pr. v Smarju pod Ljubljano, kjer je ugotovljen šolski vodja l. 1504.

Dolga vrsta domačih glasbilarjev potrjuje živahno glasbeno življenje pri Slovencih; ok. 60 imen — ki pač spadajo deloma v novejšo dobo (od 1500 do danes) — podpira gori navedene dokaze. Posebno se odlikujejo orglarji, n. pr. Vinc. Colonna (1598), Tomo Kruegh (1649), Ivan Faller (1680 nsl.), Križman Fr. Ks., mož evropske slave (1726—1795) itd. — Razen orglarjev smo imeli tudi lastne izdelovalce klavirjev, kakor n. pr. Andrej Bitenc (Witenz)

1803—1874, ali violinarji: Ivan Melling v Ljubljani (1759), Luka Gabriel v Idriji (1777), Matija Lukežič v Idriji (1808), Boštjan Rihar v Polhovem gradu (18. do 19. stol.), Anton Pelizon v Gorici (1843) Josip Dolenc v Trstu (1850) i. dr. več.

In najpopularnejše glasbeno orodje, na katerem visi duša našega seljaka, zvon, ima prav v naših slovenskih krajih slovito zgodovino. Še danes imamo lepo vrsto 67 zvonarjev ugotovljenih — a niso še vsi: od l. 1300—1920 jih zasledujemo. — Tako se moremo torej povse mirne vesti ponosno ozirati nazaj v srednji vek in trditi, da je bilo glasbeno življenje med Slovenci živahno in globoko segajoče. Vzlic neugodnim odnošajem v srednjem in novem veku, ko so požari uničevali glasbila, pisane glasbotvore in druge svedoke glasbene nege, imamo vendar še marsikaj, kar nam pomaga gledati, kako se je razvijala glasba v preteklih dobah.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. A. Dolinar:

Zgodovina katoliške cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Nemška religiozna glasba se je hranila in pojila najprej pri nizozemskih, nato pri italijanskih mojstrih, zlasti pa še ob tem — skoraj nevidno izvršenem se pretoku iz nizozemskega seveda na italijanski jug. V nizozemskih pokrajinah se je mogla umetnost uspešneje in mirneje razvijati v primeri z nemškimi deželami, kjer so divjali verski in politični boji. Tudi moremo na splošno reči, da so se začetki nemškega stvarjanja gibal v območju svetne in ne toliko cerkvene glasbe kot sicer.

Važna vloga pripade tukaj Slovcu Juriju Slatkonju (Cerkv. Gl. letn. 50, št. 3-4, str. 43). V opisu † dr. Mantuanija (posnel dr. Karlin C. Gl. 1905) je njegova važnost takole poudarjena: »Brez Slatkonja bi sloveči možje, kot Isaak, Senfl, Hofheimer nikdar ne bili postali to, kar veljajo danes med znameniti glasbeniki.«

S Henrikom Izakom (Isaak) si je večglasna glasba utrdila trdno postojanko v Nemčiji (Cerkv. Gl. letnik 55, str. 102). V prehodni dobi k novemu slogu je zlasti važno ime Mihael Praetorius (1571—1621), ki velja z nemške strani za enega glavnih pobornikov novega sloga: od njega dalje gre stalno dvigajoča se razvojna črta nemške glasbe preko Henrika Schütza (1585—1672) gori do Bacha in Händelna.

Podobno stališče kot so ga zavzemale glede cerkvene glasbe Benetke v severni Italiji, je pripadlo Dunaju v srednji Evropi. Več vplivov je tu sodelovalo: smisel in ljubezen tedaj vladajočih knezov do glasbe: n. pr. Ferdinanda III. (1637—1657), Leopolda I. (1658—1705), Jožefa I. (1705 do 1711), Karla VI. (1711—1740), izmed katerih so se nekateri tudi skladateljsko udeleževali, dalje živahne zveze z Italijo, njenim jezikom in kulturo, glasbo ljubeče prebivalstvo itd. Ustanova dunajske dvorne kapele

je pomenila nekako isto kot stolnica sv. Marka v Benetkah. V teh prelivajočih se vplivih od Rima do Benetk in to obojne dalje do Dunaja se je izcimil tipični avstrijsko-baročni slog, ki temelji na italijanskih osnovah, je pa prepojen in prenovljen s prvinami nemškega duha. V to vrsto spadata Anton Draghi (1635—1700), skladatelj številnih oper, oratorijev, kantat, 2 maš, himne »Stabat Mater« i. dr. Od l. 1682 je bil vodja dvorne kapele, umrl je na Dunaju. Marko Anton Ziani (l. 1653—1715) na Dunaju v isti lastnosti je hkrati avtor mnogih oper in oratorijev.

Vrhunec teh prizadevanj glede cerkvene glasbe na Dunaju koncem 17. stoletja znači Ivan Jožef Fux, nazvan tudi avstrijski (štajerski) Palestrina 18. stoletja. (Prim. Cerkv. Gl. leto 57, št. 3-4, str. 45.)

Okrog l. 1600 na Štajerskem v okolici Graza rojen, je verjetno, da se je v glasbi izobrazil na Dunaju, kjer se l. 1696 pojavi kot organist pri cerkvi Šotov. L. 1698 ga imenuje Leopold I. za dvornega komponista in pride na ta način v zvezo z dvorno kapelo, kjer ostane potem do svoje smrti l. 1741. Bil pa je med tem časom nameščen še kot stolni dirigent pri sv. Štefanu do l. 1713, ko je bil imenovan za namestnika dvornega dirigenta (prvi dirigent je bil Ziani), z l. 1715 je pa sam zavzel mesto prvega dirigenta. Leta Fuxovega ravnateljavanja značijo za dunajsko dvorno kapelo dobo najsijajnejšega razvoja in razmaha, za njegovo delovanje pa hkrati tudi najplodovitejše razdobje. Njegovo delovanje je bilo vsestransko: skladatelj, teoretik, dirigent, organizator, učitelj: za nas prihaja v poštev zlasti kot skladatelj in teoretik. Neverjetna je njegova skladateljska plodovitost v cerkveni glasbi. Köchel navaja v njegovi biografiji: nič manj kot 50 lat. maš, več rekviemov, 57 psalmov, 6 gradualov in ofertorijev, 22 motetov, 106 himnov, več marijanskih antifon. Glavna notranja oznaka njegovega skladateljskega delovanja leži v njegovi neposredni naslonitvi na vokalni polifonski slog 16 stol. in to tedaj, ko je moderna smer zavzela že prav široke kroge: od tod požene nova smernica, ki stremlji za kakršnokoli zvezo vokalnega polifonskega sloga s tedaj modernim slogom. Bilo je tedaj običajno, da so (poleg Fuxa tudi drugi skladatelji) pisali v koncertantnem kot tudi kontrapunktičnem slogu. Glasbene oblike, ki so se izcimile v 16. stol., so na splošno pridržali, razlike pa nastopijo v tvorbi tem in zlasti taktični akcentaciji, ki je stopila na mesto nekdanje ritmično kvalitativne nevezanosti. Fuxovo glavno delo na polju kontrapunktičnega stvarjanja znači takozvana: »Missa canonica«, ki prikazuje Fuxa kot velikega mojstra kano nične oblike: skoro vsaka cerkvena skladba rešuje to ali ono kontrapunktično zanimivost in to ne na pust, šablonski način, ampak zmeraj notranjemu izrazu primerno.

Vplivu modernega sloga podleže zlasti v instrumentalnih mašah; tukaj vejejo vplivi beneško-rimske šole, ki dobiva na Dunaju posebno značilno stilno usmerjenost in tudi znamenja tedaj porajajoče se neapolitanske šole puste pri Fuxu svojo sled. Značilen zgled za to je njegova

štiriglasna »Missa purificationis« — s spremljevanjem 2 violin, 2 pozavn in obligatnega B. c. (basso continuo).

Da je zlagal tudi oratorije (10) in opere, je razumljivo samo posebi, toda dramatično silo mu odrekajo.

Kot teoretik si je pridobil in ohranil ime z razpravo o kontrapunktu: »Gradus ad Parnassum«, ki je na cesarjeve stroške izšla l. 1725 v latinščini: nam je poznano to delo v Bellermanovi predelavi (l. 1862). Obsega teorijo tkzv. »strogega stavka« pri pouku kontrapunkta kot ga predstavlja Palestrinov stavek. To delo še do danes ni nič izgubilo na svoji pomembnosti in dejavnosti: vsi poznejši rodovi preko dunajskih klasikov so rastle in se vzgajali v tej smeri strogega stavka in tudi naj-novejša doba znova potrjuje prepričanje, da je strogi stavek najboljša šola logičnega in koncentričnega glasbenega mišljenja. Fuxovo delovanje je važno še v drugem oziru: za vlade neapolitanske šole v 18. stol., ki je širila in poudarjala plehkost in plitvost homofonije, pripravljajo na severu: Czernohorsky v Pragi, Bach v Lipskem in Fux na Dunaju močno protipotezo polifonskega stila, ki ostane na bojišču — zmagovalka.

Doba, v kateri se gibljemo — druga polovica 17. in prva polovica 18. stol., je zelo važna tudi v razvoju glasbene teorije: sistemu cerkvenih tonov sledita — lestvici dura in mola. Ta prehod ni prišel naenkrat ampak polagoma (primerjaj: Cerkevni toni v večglasju: Cerkv. Gl. I. 55). Gregorijanski koral temelji na 8, oziroma na 12 cerkvenih tonih in je docela diatoničnega značaja; le če je prišel v neposredno melodično zvezo s h, so peli pevci mesto b (b durum) b (b molle). Dorična lestvica n. pr. ni poznala vodilnega tona cis, miksolidična in eolična nobenega fis in gis. Z vedno večjim porastom harmonije in sploh harmonskega občutja so pa v svrhu zadovoljivejših sklepnih kadenc omenjeni vodilni toni prišli v rabo najprej v harmoniji, ne pa v melodiji.

V drugi polovici 17. in prvi polovici 18. stol. pa preidejo omenjeni toni tudi v melodično črto: iz česar sta se končno razvili lestvici dur in mol. Obsežnega in za glasbeno zgodovino izredno važnega vprašanja o prehodu cerkvenih tonov v dvojnostni sistem dura in mola tukaj seveda ni mogoče obravnavati.

V to dobo spada tudi uvedba enakomerne temperature za vse instrumente s klaviaturo. Naši instrumenti: klavir, orgle, harmonij niso čisto uglašeni, t. j. niso uglašeni po naravnem matematično natančnem razmerju raznih intervalov med seboj, pač pa so ti intervali nekoliko popravljeni in zenačeni, tako da so enake vse sekunde, terce, kvarte v isti vrsti. Nobenega razločka ni n. pr. med cis in des, čeprav je cis višji kot des. Kvinta c—g je nekoliko večja nego kvinta d—a; celo ista kvinta d—a v D duru drugačna nego v C duru. Najbolj se ta razloček pozna pri tercah in sekstah, ki se nikoli popolnoma čisto ne glase. Pot do uvedbe enake temperature (v popolno fizikalno-akustično raz-

lago in utemeljitev se ne spuščam) je bila dolga in je končno mnogo žrtvovala na čistosti in zvočnosti glasbe: zvok in barva glasbe, ki tvori akorde na podlagi naravnega razmerja intervalov, je veliko svetlejša, bolj živa in jasna (n. pr. v orkestru).

Halberstadski organist Andr. Werckmeister je l. 1691 to dejanje završil, ki je čistosti glasu kot sicer škodovalo, pač pa na drugi strani praktično veliko koristi doneslo. Na ta način je vsak ton mogel izvrševati opravilo vodilnega tona (a), na vsakem tonu moremo tvoriti tonovsko lestvico durovo ali molovo (b) in končno je omogočena modulacija iz vsakega tonovega načina kamorkoli. Werkmeisterovo delo, čigar velikanskega pomena se komaj zavedamo, so možje Telemann, Mattheson, Rameau i. dr. še dopolnili. »Razume se, da tudi tukaj nasprotovanja ni manjkalo: največje potrdilo in hkrati največje priznanje Werckmeisterovega dela v njegovih posledicah — je pa izvršil J. S. Bach z izdajo zbirke: *Wohltemperiertes Klavier*.« (Kothe-Prochazka: *Abriß der Musikgeschichte*, str. 130.)

Virgil Šček:

Ljudski pomenek o ljudskem petju.

1. Jaz sem navdušen prijatelj ljudskega petja. Moj ded se je rodil 1785 na Krasu, je v letih 1815—1820 zbiral ljudske pesmi in je teh zapisal dva debela zvezka. Moja 84 letna mati še danes rada poje stare ljudske pesmi: Vsak dan, človek, premisli te štiri poslednje reči — Marija, lepa roža — Grešnik, glej žalost Marije — Zahvaljen bodi Bog Oče — in druge.

2. Sam pa sem tole doživel: Bil sem srednješolec. V goriški kapucinski cerkvi so o božičnih praznikih po popoldanski molitvi peli »Kaj se vam zdi, pastirčki vi«. Peli so vse kitice, sedem po številu, po starem besedilu. Živa duša ni šla iz cerkve, dokler niso izpeli poslednje kitice. In koliko ljudi se je solzilo! Čeprav sem v tisti dobi prebiral »Svobodno misel«, me je ljudsko petje presunilo.

3. In še to sem doživel: Med svetovno vojno je neki slovaški polk, ki je bil na poti na doberdobsko bojišče, postal v Trstu. Samo za en dan. Pri sv. Antonu so imeli sv. mašo, ki jo je daroval vojaški kaplan: iz tisočernih grl zadoni ljudsko petje. Vse, kar je bilo v žagredu, je hitelo v cerkev: župnik, kaplani, cerkveniki. Vse je prevzela ganjenost. Nepozabni trenotki.

4. To-le pa mi je pripovedoval sobrat Albin Kjuder, župnik v Tomaju na Krasu: »Kot kaplan pri Starem sv. Antonu v Trstu sem naučil zbor za božič lepo latinsko mašo. Zbor sem vestno izpilil in se že veselil, da bom vernike zadovoljil. Kakor po navadi, smo se po maši, pri kateri sem orglal, zbrali pred cerkvijo na pomenek. Pa pride predme g. Žgur, c. kr. namestništveni vratar, in mi reče: Gospod kaplan, ne zamerite, danes nismo imeli božiča. — Kakor bi me z mrzlim curkom polil. Tak

trud in taka — zahvala! Naslednjega dne (sv. Štefan) smo prepevali same božične pesmi, po večini ljudske. Po sveti maši so me verniki obsuli in čestitali: Danes pa ja, danes smo imeli božič.«

5. Avberski župan Alfonz Grmek, dolgoletni pevovodja, mi je priznal, da so ga med vojno ganili ruski vojaki-ujetniki v Avberu, ki so se vsako jutro zbrali pred zajtrkom v krogu in peli »očenaš«.

6. Doživljal je moje sestre. Orglala je že kot 16 letna učiteljšnica, izvežbala več zborov, naredila izpite za poučevanje zborskega petja na glasbeni visoki šoli v Bolonji, včasih tudi sklada. Pa mi je povedala: »Lani sem bila na novi maši g. Lojzeta Mesarja v Komnu. Dosti slovesnosti je bilo. Zbor je dobro pel, prav dobro. Pa vse to je šlo mimo mene. Samo nekaj me je iznenadilo: 1000 glava množica je pela »Tebe, Boga, hvalimo«. To me je pretreslo.«

7. Proti koncu rožnika 1933 smo v Avberu priredili večer v spomin duhovnikom, ki so službovali v tej župniji ter odkrili primerno ploščo. Pri slovesnosti je pel deloma zbor, deloma vse ljudstvo. Namenoma sem povabil več vipavskih sobratov, da bi jih seznanil, in če mogoče, navdušil za ljudsko petje. Čim so po končani slovesnosti stopili v žagred, je neki sobrat vzkliknil: »Slava Avberu, take pobožnosti še nisem učakal!« In sobratje so po vrsti zahtevali nekaj ljudskih pesmi.

8. Dne 6. grudnia 1933, na dan svetega Nikolaja, je pri nas opasilo. Mesto običajnih litanij smo popoldne priredili »adventni večer«, čisto v duhu svete liturgije. Samo ljudsko petje. Prisotna je bila duhovščina vse dekanije. Duhovniki so sedli v klopi v presbiteriju in nekateri so vzeli brevir, da bi iz njega molili. Skušali so, pa ni šlo. Petje jih je vse prevzelo, tudi oni so peli. Po slovesnosti je sežanski župnik pripomnil: »Tema v cerkvi, strežniki v belih haljah, ljudsko petje, vse je delalo vtis, kakor da smo v starokrščanskih katakombah«.

9. Do leta 1860 je bilo po vseh kraških cerkvah ljudsko petje doma. Zvečer se je na ognjišču družina zbrala: petje in molitev sta se vrstili. Moja mati zna še cele odstavke pasjona, čeprav je že 60 let zdoma. Pasjon se je pel po vsem Primorskem. To pričajo rokopisi. V Ospu sem našel dva rokopisa iz 17. stoletja. Moj ded na Velikem dolu pri Komnu ga je za cerkveno rabo prepisal leta 1820. Tam so pasjon peli, kakor večinoma drugod, z razdeljenimi vlogami. V Barkovljah tik Trsta se je nad slovenskim pasjonom spotikal škof mons. Nagl tik pred svetovno vojno!

Do leta 1880 so v Štanjelu peli očenaš in zdravamarijo. Ondotni organist Berščak je leta 1851 napisal ljudsko pesem, ki so jo tam verniki prepevali: »Kaj vam povem, na britol grem, slišim jokanje«.

97 letna Žefa Počkarica iz Štjaka (med Vipavo in Krasom) mi je leta 1927 pripovedovala, da so v njeni mladosti v cerkvi vsi ljudje prepevali. Zapela mi je več takih pesmic.

10. Po tem, kar sem doslej povedal, se ne boste čudili, da sem v Avberu ljudsko petje vpeljal in je tudi izvedel.

Koristi ljudskega petja.

Koristi za pevski zbor.

1. Če hoče pevski zbor kaj veljati, mora pogosto nove pesmi peti, sicer se verniki-poslušalci dolgočasijo. Skoro pri vsakem nastopu eno novo pesem. Pesem pa se ne sme zljajati, ampak res zapeti. Pesem mora biti izpiljena. Kako pa naj zbor do tega pride, če poje pri vseh mašah in litanijah? Nemogoče! Ljudsko petje mu priskoči na prijetno pomoč. Zbor nastopa samo vsakih 14 dni, vsakrat z eno novo. *Quotidiana vilesunt, razlika mika.* Kadar pa poje stare pesmi, jih poje dovršeno.

2. Zbor se mora tu pa tam oddahnuti, mora imeti svoje počitnice. Saj ni stroj! Pri nas na Krasu je ob času košnje največ dela. Ljudje so na polju od 3 zjutraj do 9 ali 10 zvečer. Zato so počitnice prava potreba. Pevskih vaj ni. Od sv. Petra do malega Šmarna. V tem času ti ljudsko petje nekaj zaleže.

3. Pri ljudskem petju si zbor vzgaja naraščaj. Pevski talenti se sami pokažejo, pevovodja si prihrani izbiranje in s tem združene neprijetnosti.

4. Čim rajši bodo verniki peli in si tako posluh bistrili, tem bolj bodo umetno petje cenili, zbor podpirali in zanj žrtvovali.

Koristi za cerkveno občino.

1. Z ljudskim petjem se posluh bistri, glasovi seboljšajo. Ta uspeh se da po par letih skoroda otipati.

2. Ko v cerkvi ni pevskega zbora (stavkanje, zbor v razsulu) ali ni organista, pojo vsi verniki. Tak »ljudski zbor« je tudi nekaka protiutež proti samovoljnosti pevcev.

3. Pobožnost raste. To je nepobitno. Ko sem kot državni poslanec v letih 1921—1923 nosil civilno obleko (doba revolucije v državi, vsakdanje nevarnosti), sem rad hodil v cerkev »incognito« in se pomešal med moške. To je bila zame prava šola! Kaj sem videl? Kdo je sledil daritvi svete maše? Koliko jih je bilo? Žene so molile rožni venec, dekleta brale iz molitvenika, moški, zlasti mlajši možje in fantje, so podpirali stebre, stene, gledali slike, kipe, še rajši dekleta, in so poslušali petje — če je bilo dobro. Tam pred oltarjem pa je mašnik z majhnim krogom pobožnih oseb opravljal najsvetejšo daritev. Kako se duhovniki temeljito motimo, ko govorimo o »globoki pobožnosti našega vernega ljudstva«! Ljudsko petje prinese preokret. Fant, ki ima v rokah besedilo, bere, poje, moli, resnično moli. Pri službi božji aktivno sodeluje. In to je silnega pomena.

Morda bo koga zanimalo dejstvo, da sem v svoji župniji popolnoma odpravil postajanje moških izven cerkve med božjo službo (tudi v žagredu in na koru ni nobene nepoklicane osebe, nikdar!) Med sredstvi, ki sem se jih poslužil za dosega namena, je bilo — ljudsko petje.

V cerkvah, kjer se goji samo umetno petje, in sicer dovršeno petje, so ljudje sicer v cerkvi, po večini pa ne pri maši. Ko sem bil v takih cerkvah, sem imel vtis, da sem v gledališču, kjer se vršita hkrati dve predstavi: ena tretjina vernikov gleda na oltar in je pri daritvi z mislimi in srcem, dve tretjini pa koncentrirati svoje misli na kor: občudujejo pevce, pevke, kritizirajo — molijo pa ne. — V redu izpeljano ljudsko petje prinese remeduro.

V naslednjem sestavku bom popisal svoje skušnje z ljudskim petjem.¹

Fran Ferjančič:

Zakaj gre prednost absolventom orglarske šole?

Že pri drugi priliki sem v našem glasilu omenil, da bi se moralo pri nastavljanju organistov v prvi vrsti ozirati na bivše učence orglarske šole. V mislih imam zlasti orglarsko šolo v Ljubljani, ker mi je najbolj znana in sem svoj čas precej let tudi sam poučeval na nji. Kajpada velja isto — *mutatis mutandis*¹ — tudi o drugih cecilijanskih orglarskih šolah, na primer v Celju, Regensburgu, Klosterneuburgu in drugod.

Prvo, kar daje našim orglarskim šolam posebno prednost, je temeljit pouk v cerkvenoglasbeni liturgiji, ki so ga deležni učenci orglarske šole. Tega pouka ne more dobiti učenec na nobeni drugi posvetni glasbeni šoli. In vendar spada natančno znanje cerkvenoglasbenih liturgičnih predpisov k bistvenim lastnostim dobrega katoliškega organista. Brez tega znanja ne more nikakor vršiti svoje službe v duhu in po volji svete Cerkve.

Poznal sem nekje organista, ki se ni izšolal na nobeni cerkvenoglasbeni orglarski šoli. Sicer je bil na glasu izbornega glasbenika. V liturgičnem oziru pa je bil precej velik nevednež. Za pete sv. maše si ni znal sam poiskati predpisanih spremenljivih spevov, kakršni so introit, gradual, ofertorij in komunija. In v tisti dobi je bila v dotični župni cerkvi še vsako nedeljo peta sv. maša. Za vse te pete maše sem mu moral jaz napisati natančen spored spremenljivih spevov. Sicer sem mu rad storil to uslugo, vendar mislil sem si: »Ali je tega treba? Organist bi moral vendar vsaj toliko biti podkovan v liturgiji, da bi si znal te speve sam poiskati.«

Pa še neko drugo liturgično iznenadenje me je doletelo v oni dobi in prav za časa istega organista. Napovedana je bila takrat za ono župno cerkev škofovska vizitacija. Vsakemu organistu mora biti znano, da se pri škofovem sprejemu v cerkvi poje na koru poseben sprejemni spev »*Ecce sacerdos*«. Niti na misel mi ni prišlo, da bi ne vedel tega tudi ome-

¹ Tretji Ščekov članek priobčimo prihodnjič. — Op. ur.

¹ Ako izpremenimo, kar je treba izpremeniti.

njeni organist. Kak teden pred vizitacijo sem ga kar tako mimogrede vprašal: »Ali imate pripravljen tudi »Ecce sacerdos«? »Seveda ga imam,« mi odvrne. Misleč, da je vse v redu, ga nisem nadalje povpraševal po tem. Toda kar se mi niti sanjalo ni, to se je dejanski zgodilo. Organist je imel res pripravljen »Ecce sacerdos«, toda — čujte in strmite — ta »Ecce sacerdos« je bil gradual za sv. mašo na god kakega svetnika škofa spoznavavca, ki se sicer pričenja z istimi besedami, a je nadaljnje besedilo povsem drugačno. Vse bi človek prej pričakoval kot kaj takega. Zadnji dan pred škofovsko vizitacijo je dotični organist dobil v roke Štraklnov »Obrednik za organiste« in tedaj šele je zapazil svojo veliko zmoto. Ker ni bilo več časa, da bi svoj pevski zbor naučil pravilni »Ecce sacerdos«, si je moral pomagati na ta način, da so začetek speva peli štiriglasno po napevu onega graduala, nadaljnje besedilo pa je recitiral organist sam. Lahko si mislimo, kako klaverno je bilo slišati tako neobičajno recitacijo pri slovesnem škofovem sprejemu! Župnik seveda je bil zaradi tega zelo vznevoljen in si ni mogel razložiti, od kod in čemu ta dolgočasna recitacija. Meni pa se je takoj zasukalo, da mora biti vsemu temu kriva velika liturgična — hevednost. Da, takrat sem prav posebno jasno spoznal, kako velika pomanjkljivost je, ako ni organist v liturgiji temeljito poučen. Temeljit pouk v cerkvenoglasbeni liturgiji pa dobe le učenci orglarske šole. In to je prvi vzrok, zakaj zaslužijo organisti, ki so obiskovali orglarsko šolo, prednost pred drugimi.

Drugo, na kar se opira prednost absolventov orglarske šole, je temeljit pouk v koralnem petju, ki so ga prejeli v orglarski šoli. Koralno petje je prav posebno petje sv. katoliške Cerkve. Organist, kateremu bi bilo to petje tuje, neznano, bi ne bil vreden imena katoliškega organista in bi sploh ne mogel prav opravljati svoje službe. Vemo pa, da organisti-samouki in taki, ki niso obiskovali orglarske šole, vobče ne poznajo koral in ga tudi ne morejo vzljubiti, saj pravi latinski pregovor: »Ignoti nulla cupido,« ali po naše: »Česar človek ne pozna, po tistem nima nobenega hrepenenja.« Le učenci orglarske šole imajo prelepo priliko, da se v koralu temeljito izobrazijo teoretično in praktično ter se tudi za poznejše življenje navdušijo za to tako krasno petje naše svete Cerkve. Uče se pa koralnega petja ne le v šoli, temveč zlasti tudi na stolnem koru, kjer morajo vsaj v zadnjih dveh šolskih letih redno sodelovati kot pevci pri službi božji. In v stolni cerkvi je vse nedelje in praznike slovesna sv. maša. Koliko prilike imajo torej učenci orglarske šole, da se vedno uri v koralnem in figuralnem petju! Teh srečnih ugodnosti bi druge zastonj iskali!

In pri tem sodelovanju na cerkvenem koru se učenci tudi sicer lahko veliko nauče. Tu opazujejo lahko mojstra Premrla ter se uče od njega, kako in kdaj je treba orglati, kako registrirati. Od dirigenta dr. Kimovca se lahko uče praktičnega pevovodstva. Tu se seznanjajo z najrazličnejšimi latinskimi mašami, graduali in ofertoriji, pri jutranjem in popoldanskem opravilu pa z raznimi slovenskimi cerkvenimi skladbami. Kako bogat

zaklad jim je to, iz katerega bodo lahko zajemali v poznejših svojih službah! Tu se navzemajo pravega cerkvenega duha in gorečnosti v spolnjevanju cerkvenoglasbenih predpisov. To so tako nekateri sadovi, ki jih rodi sodelovanje orglarskih učencev na cerkvenem koru. To so pa tudi posebne prednosti, katerih so deležni le učenci orglarske šole in katerih ne smemo podcenjevati.

In tretje, kar absolvente orglarske šole posebno priporoča, je temeljit pouk v orglanju, kakršnega bi učenci drugje ne mogli lahko dobiti. Organisti, ki niso izšli iz orglarske šole, so se morda prej učili klavir ali harmonij, toda specialnega pouka v orglanju niso bržkone nikjer prejeli. In to ravno je velika pomanjkljivost, ki je še zlasti občutna glede pedalne igre. Samouki in drugi taki organisti sploh ne znajo pedala pravilno igrati in zato tudi ne morejo obvladati količkaj težjih preludijev. Ravno tako niso dovolj poučeni o notranjem ustroju in sestavi orgel, dočim se učencem orglarske šole vse to razlaga. V tem pogledu torej nadkriljujejo daleč absolventi orglarske šole samouke in druge podobne organiste.

Drugih — četudi važnih — predmetov, ki se poučujejo na orglarski šoli, niti ne omenjam, ker si jih učenec prisvoji lahko tudi na kaki drugi glasbeni šoli. Toda že samo tri navedene točke se mi zde dovolj krepak dokaz, da gre pri nastavljanju organistov res prednost bivšim učencem orglarske šole. Seveda samo zaradi tega, da je kdo obiskoval orglarsko šolo, ni še nikakor dober organist. Vsakdo, ki je dovršil orglarsko šolo, se mora zavedati, da je prejel s tem samo najnujnejšo glasbeno podlago, na kateri mora potem sam dalje zidati in se vedno bolj izobraževati. Ako bi bil absolvent zadovoljen le s tem, kar je prejel v orglarski šoli in bi si ne prizadeval za nadaljno glasbeno izobrazbo, bi bil slab organist in bi sčasoma še tisto pozabil, kar se je v šoli naučil. Vsi naši vrli organisti in skladatelji, ki so izšli iz orglarske šole, so se z veliko pridnostjo še sami nadalje izobraževali in spopolnjevali ter so tako v resnici dosegli krasne uspehe. Takim pridnim organistom — bivšim učencem orglarske šole — gre torej prednost pri oddajanju organistovskih služb.

Franč Babič:

Dekanijski cerkveni pevski zbori.

Dne 29. aprila se je vršil v mestni župni cerkvi v Škofji Loki velik koncert novoustanovljenega »Dekanijskega cerkvenega zbora«¹ starološke dekanije. Na tem koncertu je sodelovalo preko 200 pevcev iz vseh župnij

¹ Pobudo za to ustanovitev in koncert je dal g. skladatelj Jobst, ki je na koncertu spremljal petje na orglah in je tudi nastopil s samostojno orgelsko točko. Vodstvo zbora je bilo v rokah g. organista Mateka. Koncert je v moralnem oziru zelo uspel, za kar gre hvala gg. organistu in vodju, kakor tudi vsem gg. pevovodjem posameznih zborov, da so program dobro naštudirali. Vsem v vodstvu, kakor tudi vsem pevcem gre vse priznanje. Le tako naprej in drugo leto ali pa morda še letos nasvidenje v Žireh!

obsežne dekanije s svojimi pevskimi zbori. Koncert s posrečeno izbiro programa je poslušalce toplo zadivil, da se je v nas porodila želja delati na to, da se ustanovijo taki dekanijski zbori po vseh dekanijah naše škofije.

Vsi, ki resno čutimo dobro za napredek cerkvene glasbe, smo gotovo občutili, kako velikega pomena je tak koncert za splošen napredek cerkvene glasbe pri nas. S takimi koncerti združenih župnijskih cerkvenih zborov v dekanijem se lahko omogoči revnejšim cerkvenim zborom do izboljšanja, napredovanja in to s sodelovanjem v teh dekanijskih cerkvenih zborih, kjer pridejo skupaj boljši pevci in zbori, da s skupnim sodelovanjem dajo pobudo za boljše in naprednejše pojmovanje cerkvene glasbe. Gotovo je, da iz oddaljene gorske župnije, kjer se ne sliši dosti dobrega petja in kjer nimajo prilike priti v stik z dobrim petjem in kjer nimajo dobrih pevcev morda tudi organista ne ali pa slabega, da tam ni posebno na višku cerkveno petje. S tem pa, da sodelujejo v dekanijem cerkvenem zboru, pa dotični pevci, ki drugače nimajo prilike kaj dobrega slišati, slišijo in vidijo, kako se uči in poje in s tem sodelovanjem se jim odpira pot do možnosti izraza skupno z vsemi v dekanijem zboru dobrimi pevci. (Pri tem koncertu sem slišal neke pevce, ko so prihajali od skupne vaje veselo govoreč: »Kako zna žirovski organist pokazati crescendo, drugič bomo tudi mi tako poizkusili doma, kot nam je ta pokazal«.)

Skoraj potrebna se mi zdi misel po ustanovitvi takih dekanijskih cerkvenih zborov, ki bi s svojim delovanjem v prid izboljšanja cerkvene glasbe storili veliko za dobrobit na vzgojnem in umetniškem polju, kakor so to dokazali na koncertu v Škofji Loki. Vprašanje je, kako bi organizirali take dekanijske cerkvene zbore? Organisti cele dekanije naj bi se združili v enem kraju, gotovo pri dekaniji ali pa v kraju, kjer jim je sorazmerno mogoč prihod — morda center dekanije, do katerega bi bili vsi enako oddaljeni. Na tem kraju bi imeli sestanek tak dan, da bi bil mogoč prihod vsakemu organistu k posvetovanju. Tedaj bi osnovali tak »Dekanijski cerkveni zbor«. Po pametnem preudarku bi izvolili iz svoje srede najsposobnejšega organista v dekaniji za vodjo zbora, obenem takega, ki bi imel veselje in več časa za vodstvo, ker le slednji bi moral napraviti več skupnih zborovih vaj. Pri nas se je prakticiralo tako, da je vodja zbora naredil enkrat skupno vajo za selško dolino v Železnikih (sredina) in za poljansko dolino v Gorenji vasi (tudi sredina). Tako je bilo omogočeno do delne skupne vaje vsem pevskim zborom enega dela dekanije. Nadalje bi se pomenili resno o izbiri programa. Ker je veliko na tem, kaj se poje z veliko pevci lažje in kaj pride pri velikem zboru bolj do veljave, je treba temeljito prevdariti, da bo potem celoten uspeh jamčen. Na koncertu v Škofji Loki se je dobro izkazalo z izbranimi skladbami cerkvenega leta, a za veličasten zaključek Premrla »Križu po- višanemu« si tudi ne moremo misliti boljše. Brez dvoma bi bilo potrebno

in koristno za organiste dekanije, da bi ti priredili med seboj nekak tečaj za študij celotnega programa. Ker se jasno vidi, da vsak pevovodja uči in tolmači skladbo po svojem, bi na ta način bilo dano, da bi po tečaju študirali program enotno po zamisli, ki so jo začeli pri tečaju in povezali program lepo v zaokroženo skupnost. Učinek bi se pokazal potem pri prvi skupni vaji vsega zbora, in bi s tem zmanjšali trud vodju zbora. Po dobro naučenem programu bi določili kraj, kjer se naj vrši koncert. Tako bi lahko imeli koncert vsako leto enkrat v dekanijski cerkvi (ki je po navadi večja), drugič pa v kaki drugi župniji v večjem kraju tudi istega leta. Tako bi isti program dvakrat zaživel in s tem gotovo v spomin utisnil izvajanje, da bi potem lahko posamezni zbori nadalje živeli v tem smislu podajanja doma. Pri posvetovanju odnosno pri tečaju pevovodij bi se pomenili glede notnega materiala. Kako priti do not? Skladbe, ki bi se izvajale na koncertu, bi lahko vzeli iz priloge »Cerkv. Glasbenika«, ki bi jih pri večjem naročilu dobili po znižani ceni. Vsaka župnija zase bi že prispevala za notni material, ki bi ji ostal po koncertu za uporabo doma.

Je pa še ena stran, ki vodi k uspehu koncerta in to v gmotnem oziru. Ker je dandanes vsepovsod prav občutna denarna stiska na vseh koncih in krajih, bi se koncert tudi s tega stališča izplačal, četudi z žrtvami. Kar bi morda ostalo odvišnega od kritja režijskih stroškov, to je za lepake, vstopnice, številke za na cerkvene klopi in pa še to in ono, bi gotovo radi prispevali od ostalega izkupička za povračilo vožnje posameznih zborov h koncertu. Ali pa v nasprotnem primeru, kakor imajo v nekaterih krajih navado, da prirejajo pevski zbori vsakoletne izlete. Ali ne, kako bi lahko obrnili, namesto na izlet, izlet na koncertno gostovanje, to naj bi bil vsakoleten izlet, zvezan s koncertom. Pevci izletniki in izvajalci obenem, ali ne bi bili pevci veliko bolj notranje zadovoljni, da bi bil njihov izlet — koncert. Danes niso več tisti časi, da bi prirejali daljše izlete, in za to bi bilo najbolj umestno prirediti koncertni izlet. Ta bi bil zvezan z majhnimi stroški, na drugi strani pa kulturno udejstvovanje in spoznanje domačih krajev. Mislim, da gmoten položaj ne bi oviral izvedbe teh dekanijskih koncertov, na katerih bi se nudilo toliko dobrega v skupni bratski ljubezni do izboljšanja in napredovanja vseh cerkvenih zborov cele dekanije. Saj je moralni uspeh končno vendarle prvi in glavni, ker nam daje izobrazbo in srčno omiko, kakor nas približa ciljem, s katerimi nam zadovolji dušo in s katerimi zadostimo Najvišjega, kateremu se imamo zahvaliti za vse, kar imamo. In če bi tudi imeli gmotne žrtve, se je vredno žrtvovati za omenjene cilje v skupnem delu. Želim veliko posnemalcev »Dekanijskega cerkvenega zbora« kot v Škofji Loki. S tem bo dan pevcem napredek in uspeh, ljudem užitek in vzgoja, Bogu pa čast in zadoščenje.

Kako smo uredili našo notno omaro.

Naša notna omara je 150 cm visoka, 100 cm široka in 40 cm globoka.

Sedaj imamo v omari osem polic. Število polic se poljubno veča ali manjša, ker so štirje stebriči, ki so v štirih kotih v omari pritrjeni, zobčasti in se da tako vsaka polica poljubno zvišati ali znižati.

Naše note so v mapah iz precej trde lepenke. Mape merijo 35 × 28 cm. V vsako mapo spravimo po eno pesem: navadno 25 partitur.

Mape so v omari po strokah razvrščene. Imamo naslednje stroke pesmi: Pete maše, tihe maše, Marijine, Srce Jezusovo, predobhajilne, poobhajilne, blagoslovne, splošno evharistične, litanije, odpevi, v zakramentu, adventne, božične, postne, velikonočne, te-lovo, binkošne, psalmi, nagrobnice, prigodnice.

Na vsaki polici ležijo od leve proti desni po trije kupi map. Največ pesmi imamo Marijinih, zato so mape z Marijinimi pesmimi na dveh kupih, da ni treba organistu pri iskanju dosti prekladati. Pesmi, ki se malokdaj rabijo, ležijo na zgornjih ali pa spodnjih policah, da se hitreje najdejo.

Ob prednjem robu vsake police je prilepljen listek z debelim napisom stroke, n. pr.: Marijine. Na prvi pogled se tudi novinec v omari takoj udomači.

Napisi ali naslovi na mapah so kar moči praktični.

Naslov pesmi dobite na spodnjem desnem voglu mape. N. pr.: »Ko v jasnem jutru primiglja«. V levem spodnjem kotu mape pa je napisano, odkod je pesem vzeta, kdo je skladatelj in v katero stroko spada. N. pr.: Vodopivec, »Gledam te Zveličar mili«, postna.

V levem kotu mape zgoraj pa je zapisana številka mape. Vsaka mapa ima številko v kontrolne namene. Vodimo o mapah posebno knjigo.

Organist ima knjigo »Strokovni seznam«, v katerem so zabeležene vse pesmi po strokah, prav kakor v notni omari. Za vsako stroko je v knjigi določenih po nekaj strani. V začetku knjige pa je še kazalo. Na podlagi strokovnega seznama si organist prav lahko sestavlja sporede in tako pazi na to, da je v sporedih dosti pestrosti.

Zborov tajnik pa vodi »zaporedni seznam«, kamor vpisuje sproti vse pesmi, ki si jih zbor naroči. Ta seznam ima tele stolpice: zaporedna številka, ime pesmi (nikdar uradni naslov pesmi, ampak vedno le besede, s katerimi se pesem začne), ime skladatelja, kje smo pesem dobili ter dnevko, kdaj smo se pesem učili.

Končno imamo še eno knjigo, ki smo jo krstili za »Inventar«. Vanjo napišemo vsako knjigo, partituro, vsako mapo s pesmijo, kar sploh dobimo.

Strokovni seznam in zaporedni seznam vsebujeta zapisnik pesmi, ki se jih učimo ali ki jih že znamo, v inventar pa pride več, tudi vse note in knjige, ki smo jih kupili, a jih še nismo rabili.

Tako ima zaporedni seznam števil 159, to je: doslej se je zbor naučil 159 pesmi.

Strokovni seznam ima številke, ki nam pravijo, koliko pesmi vsake stroke že imamo. Tako dobiš pri Marijinih pesmih števil 23, pri tihih mašah 7. Imamo 398 knjig, zbirk, map in partitur.

Končno imamo posojilno knjigo. Ta je zelo važna. Koliko not izgubijo naši zbori, naši organisti: sosednji organisti ali pevovodje si note izposodijo, a jih ne vrnejo. Kdor si pri nas izposodi, se zapiše v posojilni knjigi, kaj si je izposodil, kdaj, kdaj vrne in se podpiše. Zraven je opomba, ki jo mora tudi podpisati. Opomba se glasi: Ali vrneš note ali daš odškodnino 50 lir. Po določenem roku te opozorimo še dvakrat, nato te izročimo sodnji.

Teh določil se treba držati brezpogojno. Terjati in izterjati brezpogojno, naj si bo izposojevalec cerkvenik ali dekan, prijatelj ali neprijatelj. Treba računati s človeško pozabljivostjo in drugimi slabostmi.

Ako hočemo, da bi notna omara bila vedno v dobrem redu, naj nikdar vanjo ne sega nepoklicana oseba! Pri nas imamo za to izbrano dekle, ki ji pravimo »gospodinja«, ona sama pred sv. mašo mape poišče na podlagi sporeda mape, note razdeli, po maši jih spet zbere in spravi v mapo, mapo pa v omaro. — Za ta posel sta pri večjih zbiorih potrebni dve dekleti. Orel Silvester, tajnik cerkvenega pevskega zbora v Avberu.

Iz odbora Cecilijinega društva v Ljubljani.

Odborova seja se je vršila 27. aprila. Navzočni so bili: predsednik Steska, dr. Kimovec, Premrl, Janežič in Zdešar.

Predsednik pozdravi novega stolnega dekana dr. Fr. Kimovca. Spominja se v toplih besedah umrlega bivšega predsednika P. Hugolina Sattnerja. Cecilijino društvo mu je položilo na rakev venec. 27. aprila je bila zanj v stolnici slovesna peta črna maša. Opravil jo je stolni kanonik in župnik dr. Tomaž Klinar z asistenco. Odbor se mu za to iskreno zahvali.

Ravnatelj orglarske šole Premrl poroča o orglarski šoli. V razgovoru sproži dr. Kimovec misel, naj bi se letos novi učenci ne sprejemali. Že dose-danji absolventje zadnja leta niso dobili še vsi službe. Nastopile so zadnji čas tudi razne okoliščine, ki ovirajo redno nastavljanje in vzdrževanje organistov. Zadevo bo odbor še premislil in v prihodnji seji odločil.

Nadaljnji razgovor je veljal občnemu zboru, ki se bo vršil najbrž koncem oktobra t. l. Sestavil se je spored. Pri volitvah bo treba izvoliti še dva nova odbornika mesto l. 1933 umrlega prof. dr. Mantuanija in ravnokar umrlega P. Hugolina Sattnerja. Imenovali so se nekateri ljubljanski glasbeniki, ki bi prišli tu v poštev.

Končno se je govorilo še o nadzorovanju organistov, o ljudskem petju in kako bi ohranili grobove nekaterih naših zaslužnih glasbenikov pri Sv. Krištofu.

Organistovske zadeve.

SLUŽBA ORGANISTA IN NJEN PROBLEM

Pod gornjim naslovom piše g. L. Pečnik v št. 3.-4. »Cerkvenega Glasbenika«, tekoči letnik, stran 51 ssq o organistovskih plačah pri nas. Trdi, da je Cerkev dolžna vsakemu nastavljenemu organistu, tudi na najmanjši župniji, preskrbeti plačo vsaj v višini eksistenčnega minima, čeprav ima tak organist tudi le prav malo vidnega službenega opravila, češ, ker se organist posveča vsega službi cerkvene glasbe in nje namenu, ne samo za tiste ure, ki so nekako vidne, ampak tudi v splošnem, ker mu je glasba življenjski smoter. Organist daje samega sebe v najem Cerkvi in Cerkev je poklicala njegov stan v življenje. Če bi pa le kdo trdil, da ima organist na mali župniji premalo službenega dela za tako svojo plačo, potem je dolžnost Cerkve, da ga ona primerno izvenslužbeno zaposli, da si bo — po tem naziranju — odslužil tiste prejemke, ki so mu za njegovo življenjsko eksistenco potrebni.

Tako g. člankar.

Stvar ne tiče samo organistov, marveč tudi Cerkev. Zato kot župnik na majhni župniji dodam nekaj pripomb in to tem bolj, ker poziva g. člankar sam vse, ki so tangirani, da prispevajo k rešitvi vprašanja.

Jasno je teoretično predvsem, da ima vsak nastavljen organist pravico do eksistenčnega minima. Nastanejo pa sledeča vprašanja: 1. Kolika je danes praktična višina eksistenčnega minima? 2. Ali ima organist tudi na majhni župniji pravico do eksistenčnega minima le na podlagi svojega manjšega službenega dela? 3. In če ne, kakšno je tisto primerno delo, ki ga mora organistu v tem primeru preskrbeti Cerkev, da si zasluži eksistenčni minimum?

1. Eksistenčni minimum ni nekaj stalnega, marveč se ravna po gospodarskih in družabnih prilikah kraja in časa, v katerem živimo. Kolik je v

¹ O tem vprašanju prinašamo danes ta članek. Prihodnjič sledi L. Pečnikov, ki je v tej številki moral izostati. Op. ur.

majhnih župnijah v sedanjem času? Kot zgled navajam svojo župnijo, ki šteje okoli 700 glav izključno kmetskega prebivalstva in je docela hribovita. Revščina ljudstva je silno velika. V vsej župniji ni niti ene gostilne; edina, ki je bila, je prenehala, ker ni bilo gostov. Ljudje nimajo denarja za najpotrebnejše. Tako sta mi povedala dva kmeta, ki ju sicer štejemo med najsolidnejše in najtrdnjše, da sta ob priliki, ko sta šla pred kratkim v semenj 4 ure daleč, potrošila zase samo vsak po 1 dinar. Za toliko sta kupila kruha. Ob drugi priliki, ko sta šla 3 ure daleč prodajat nekaj pridelkov — iztržila sta za nje vsak po 35 Din — si nista upala kupiti niti kruha in sta vsa oslabiljena komaj prišla domov. In tak je splošen položaj ljudstva. Kako je pa z mojim eksistenčnim minimom? Imam 13 let študij, 20 let dušnopastirske službe ter prejemem državne plače mesečno 568 Din 25 par. To je tudi najvišje, kar more župnik po tolikih letih službe prejeti. Intencij nič, par skromnih pogrebov in porok na leto. To je vse. Davkov plačam okrog 3000 Din na leto, sarta tecta² me stane na leto okrog 2000 Din, kmetija mi leži večinoma neobdelana, ker je nihče ne mara v najem, meni samemu pa se nikakor ne izplača jo obdelovati. Moj organist, ki nima študija niti treh let, je prost vseh davkov in vseh izdatkov za sarta tecta, ker vse to zanj plača cerkev, ki je sicer sama deficitna in jo moram neredko zakladati jaz. Živim skromno, pa bi bil vesel, če bi se našel kdo, ki bi bil voljan za vse moje dolgove prevzeti vso mojo imovino od največjega do najmanjšega kosa. In kaj bo na starost? Pri tistih par sto dinarjih mesečne pokojnine, ki jo župnik sploh more doseči, se mi obeta zelo skromen eksistenčni minimum, če ne celo pomanjkanje. In približno tako je tudi z drugimi župniki zlasti na majhnih župnijah. Marsikateri organist zlasti na večji župniji bolje izhaja nego jaz. Komu naj nprtim krivdo za svoj mizerni položaj? Škofu, Cerkvi? To bi bilo najenostavnejše! Toda tudi krščanski ruski in mehiški mučenci bi lahko krivili škofo in Cerkev zaradi svojega mučeništva. Je res tudi pri nas zakonita možnost izboljšati položaj cerkvenih uslužbencev potom konkurenčne razprave. Toda v času strahotne gospodarske stiske, v kateri ljudstvo živi, ne bi bilo to ne socialno ne krščansko, pač pa zelo, zelo odločno za vero, kateri vendar prvenstveno služimo.

2. Pač bi bilo idealno, če bi mogel organist ves čas izven svojega vidnega službenega dela posvetiti izpopolnitvi v svoji glasbeni stroki. Toda prav tako in še v večji meri bi bil upravičen zahtevati župnik ves dotični čas za usovršitev svoje lastne duhovniške osebnosti potom molitve in meditacije ter za študij tako mnogih dušnopastirskih problemov, ki jih prinaša čas. Toda v praksi je tako, da je vsled navedenih razmer prisiljen župnik zlasti na majhni župniji iskati s svojim izvenslužbenim zaslužkom sam — ne da bi mu ta zaslužek iskala Cerkev ali škof — vire dohodkov, da doseže eksistenčni minimum, ki mu ga služba ne daje. Ta si pomaga s tem, da vrši posle zasilnega učitelja, drugi tako, da vodi kakšno zadrugo ali posojilnico itd., za kar dobiva nekaj nagrade. Marsikateri si pomaga s trdim fizičnim delom, če druge možnosti ni. In vendar ima za seboj dolgotrajne študije, visoko šolo in je njegov poklic ustanovljen ne le od Cerkve, ampak od samega Boga. In to je poklic, ki bi živo terjal vseh njih moči za veliki smoter: ohranjevati, reševati, pridobivati duše za Boga!

3. Da, časi in razmere zlasti na majhnih župnijah so take, da mora tudi organist izven svojega vidnega službenega dela prijeti za kako opravilo, da se dokoplje do eksistenčnega minima, ki mu ga služba ne daje, ker mu ga mestoma sploh ne more dati. Katero opravilo pa je njegovemu stanu »primerno«? Star rek pravi: Jede Arbeit ist standesgemäß. Nemški cesar z ve-

² Razna popravila na župnijskih stavbah.

seljem žaga in kolje drva vsak dan. Marsikateri župnik, ki nima nobene posojilnice, zadruga, zasilne šole itd., dela na kmetiji vse, kar pritiče navadnemu poslu ali dninarju. In dela z veseljem, kajti vsako delo je stanu primerno! Mogoče je namreč tudi s trdo žuljavimi rokami deliti blagoslove in sv. zakramente ter darovati sveto mašo. In pošteno delovno ljudstvo takega župnika ne zaničuje, marveč še bolj spoštuje. Le vedeti mora, da si župnik s trdimi žulji služi svoj eksistenčni minimum. Tudi organistovski stan ne bo prav nič ponižan, če bo organist na majhni župniji ob pomanjkanju kakega drugega, »lažjega«, izvenslužbenega zaslužka v teh težkih časih prijel tudi za težko delo, ki obloži roko z žulji. Dostojanstvo človeka namreč ni v njegovi zunanjosti, marveč v osebnosti. Kristus je bil največji v svojem ponižanju in trpljenju. Takrat se je najintenzivneje javljalo njegovo božanstvo, dasi je bil štet na zunaj med razbojnike.

Tako je torej stanje v teh časih za organista na majhnih župnijah. Morda se ta ali oni organist ne more sprijazniti s takim položajem. Tisti naj pač za službo na majhni župniji ne prosi. Če ne bo prosil nobeden, bo treba pač prebiti brez njega do gmotno in tudi sicer ugodnejših časov, v katerih, iskreno želim, naj se vsakemu organistu zasigura za samo službeno delo eksistenčni minimum.

Župnik na majhni župniji.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 13. marca se je vršil dobrodelni koncert, ki ga je priredila mestna občina v korist bednim in brezposelnim. Sodelovali so orkester Orkestralnega društva in konservatoristov pod vodstvom L. M. Škerjanca, Akademski pevski zbor s pevovodjem Fr. Maroltom, Matični zbor pod vodstvom ravnatelja Mirka Poliča in solista Julij Betetto in dr. Makso Adrian, ki ju je na klavirju spremljal Marjan Lipovšek. — 17. marca so nastopili mali harmonikarji iz Maribora. — 26. marca je bila javna produkcija gojencev drž. konservatorija. — 5. aprila je koncertiral praški pevski zbor »Smetana«. Izvedli so obširen, glasbeno vsebinsko močan spored, ki so v njem prednjačili seveda češki skladatelji. Pevce je vodil njihov pevovodja prof. Fr. Spilka. Koncert, podan na zgledno umetniški način, je zapustil pri občinstvu najboljši vtis. — 16. aprila se je vršil koncert akademskega pevskega zbora iz Zemuna, ki je le srednje uspel. — 18. aprila je pa koncert ruskega pianista Nikolaja Orlova nudil prvovrstni umetniški užitek. Orlov je igral tri Scarlattijeve sonatine, Brahmsove Varijacije na Paganinijev tema, štiri Chopinove skladbe, Medtnerjevo Bajko, Skrjabinovo etudo, eno Debussyjevo skladbo in Prokofjevo Tokato. Izredno težke, v raznih slogih zložene skladbe je Orlov podal ne le tehnično dovršeno in dotičnim slogom primerno, temveč tudi s tako poduhovljeno igro, v kateri prava umetnost še le prav pride do izraza in veljave. — 20. aprila je sledil ljudski simfonični koncert, ki ga je priredilo Narodno gledališče v spomin 30 letnice smrti velikega češkega skladatelja Antonina Dvořaka. Spored je nudil Dvořakove Slovanske plesne in njegovo simfonijo v G-duru, ki jih je izvajal pomnoženi operni orkester pod vodstvom ravnatelja M. Poliča. — 23. aprila se je vršil tretji letošnji komorni koncert »Sloge«. Gg. Trost (gosli), Šušteršič (viola), Müller (čelo) in Svetel (klavir) so prav lepo izvedli Beethovnov kvartet števil. 3, Schumannov števil. 47 in Sukov op. 1. Ti koncerti bi zaslužili večjega zanimanja in obiska od strani ljubljanskega občinstva. — 24. aprila so na javni produkciji nastopili konservatorijski gojenci. — 27. aprila je pevsko društvo »Trnovo-Krakov« o priliki svoje 15 letnice priredilo prav uspel koncert. Zbor je vodil prof. Adolf Gröbming, kot solist je sodeloval g. Tone Petrovčič. — 28. aprila se je vršila akademija Pomladka Jadranske straže. — 3. maja se je

vršil v Hubadovi dvorani III. intimni koncert Glasbene Matice. Nastopil je priznani Brandl-trio iz Maribora in izvajal skladbe Beethovna, Francka, Prokofjeva, Mangiagallija in Rahmaninova. Po večini nov spored je zelo zanimal. Izvajanje je bilo izvrstno. — 5. maja je Narodno gledališče priredilo ljudski simfonični koncert v proslavo češkega skladatelja Bedřika Smetane ob 50 letnici njegove smrti. Pomnoženi operni orkester je pod vodstvom ravnatelja M. Poliča izvajal Smetanov simfonični cikel »Moja domovina«: Višehrad, Voltavo, Šarko, S čeških logov in gajev, Tabor in Blanik. Zanosno slovesne, v pristno češkem narodnem duhu zložene simfonične pesnitve — prave glasbene slike češke zemlje in češke zgodovine — je orkester podal vobče zelo dobro. — 6. maja se je vršil pevski nastop ljubljanskih srednjih šol. Nastopilo je deset srednješolskih pevskih zborov, ki so dosegli lepe uspehe. Posebno sta se odlikovala pevska zbora I. drž. realne gimnazije in državne učiteljske šole. — 7. maja smo dočakali že dolgo napovedovani koncert Akademskega pevskega zbora pod vodstvom Franceta Marolta. Akademski pevski zbor si je topot zastavil nalogo pokazati naše najstarejše in najlepše koroške in belokrajinske narodne pesmi v priredbi O. Deva, Fr. Marolta in M. Tomca. Izvedel je devet koroških in devet belokrajinskih. Pesmi, določene za koncert, so bile skrbno odbrane. Poleg Devovih sta jih v zadnjem času najskrbneje prirejala in pripravljala Marolt in Tomc. Tomc je priredil vse belokrajinske,¹ izmed koroških pa krasno pesem »Marija in mlinar«. Akademski zbor se je s svojim pevovodjo zopet izkazal kot prvovrstni pevski tolmač in podal vse pesmi bodisi v manjšem ali celem zboru najdovršeneje. Koncert ni bil pomemben samo kot glasbena prireditev, temveč pomeni v resnici tudi izredno slovensko narodno kulturno delo. — Isti večer je bil IV. intimni koncert Glasbene Matice. Praški pianist dr. K. Rainer je izvajal skladbe skladateljev Bořkova, Ježeka, Habe, Osterca, Švare, Šturma, Žebreta, Srnke, Střížeka in svoje. 9. maja je koncertirala »Glasbena šola v Kranju« s svojim mladinskim zborom in šolskim orkestrom. Izvajala je pod vodstvom g. Albina Fakina Emil Adamičeve nove skladbe: mladinske a capella zборе, suito za orkester z deklamacijami: deset jako posrečenih skladb in dve krasni kantati za mladinski pevski zbor, govornilni zbor, soli in orkester: »Bajko« in »Kresnice«. Prav veselji smo bili skrbno pripravljenega izvrstnega petja in lepih Adamičevih skladb. Dvorana pa je bila skoraj prazna. — 11. maja se je vršila javna produkcija gojencev drž. konservatorija, posvečena skladatelju Bedřihu Smetani in so se izvajale na nji izključno Smetanove skladbe.

II. Koncerti drugod. Cerkveni pevski zbor v Šmartnem pri Litiiji je priredil 11. marca v župni cerkvi koncert o priliki 1900 letnice Odrešenja. — Pevski zbor Počitniške zveze v Mariboru je priredil 14. marca Sattnerjev večer, ki se ga je udeležil tudi g. skladatelj P. Hugolin Sattner. Koncert je vodil g. prof. Švajger. — Cerkveni pevski zbor v Šmarjah pri Jelšah je pod vodstvom organista g. Kidriča priredil pevski koncert slovenskih zborovskih skladb, vzetih iz sporeda koncerta Pevske zveze v l. 1931. — Ljubljanska Glasbena Matica je sredi marca priredila dva koncerta v Belgradu: Gallusov koncert v cerkvi sv. Antona in Berliozovo »Faustovo pogubljenje«, v dvorani Kolarčeve Ljudske univerze. — Trboveljski »slavčiki« so koncertirali v marcu v Zagrebu, Karlovcu in Novem mestu. — Koroški pevci so sredi marca peli v Guštanju in Mežici. — Mali harmoni karji iz Maribora so priredili pod vodstvom prof. Švajgerja okrog Velike noči koncerte v Celju, Zagrebu, Belgradu¹ in Novem Sadu. — V Celju se je o Veliki noči vršil koncert vajeniškega pevskega zbora Sloven-

¹ Izšle so v posebni izdaji. »Cerkv. Glasbeniku« do danes še niso bile poslone.

¹ V Belgradu so peli veliko soboto in nedeljo. To pač ni bil niti za te otroke, niti za tovrstno muziciranje primeren čas.

skega obrtnega društva. Vodil ga je g. Šegula. — Na Breznici se je 19. marca vršil cerkven koncert v proslavo 1900 letnice Odrešenja. Izvajali so pevske točke, določene za lanski koncert na ljubljanskem Stadionu. — Pevski koncert Glasbene Matice v Ptujju se je vršil 24. marca v ptujskem mestnem gledališču z bogatim sporedom. 25. marca so ga ponovili za mladino in okoliško ljudstvo. — Praški pevski zbor »Smetana« je koncertiral 3. aprila v Mariboru. — Akademski pevski zbor iz Zemuna je priredil pevsko turnejo po Sloveniji in pel razen v Ljubljani še v Škofji Loki, Kranju, Celju in Mariboru. — Ljubljanska Glasbena Matica je priredila 14. marca v Zagrebu Lajovčev koncert, ki se je vršil v dvorani Hrv. glasbenega zavoda. Matični pevski zbor je izvajal pet Lajovčevih mešanih zborov in Psalm za tenorski samospev, mešani zbor in orkester. Kot solist je v Psalmu sodeloval g. Marij Šimenc. Gdč. Anita Meze je zapela šest Lajovčevih samospevov, med njimi dva nova. Orkester zagrebške Muzičke akademije je izvajal Lajovčev »Caprice«. Zborovske točke je vodil ravnatelj g. Mirko Polič, orkestralno točko ravnatelj F. Lhotka. Slavnostni govor je imel prof. dr. Božidar Širola. Prisostvujoči skladatelj Anton Lajovic kakor tudi vsi izvajajoči so prejeli mnogo priznanja. — Naslednji dan, 15. aprila se je vršil v zagrebški stolnici drugi matični koncert. Izvajali so Gallusove skladbe; tri orgelske točke skladateljev Hladnika, Hochreiterja in Premrla sem izvedel podpisani. — 14. aprila je bil v Kamniku koncert kamniške »Lire«. Koncert je vodil g. Ciril Vremšak. — V Novem mestu v frančiškanski cerkvi se je vršil 15. aprila Hladnikov koncert. Izvajali so same Hladnikove skladbe. Orgelske točke je igral fr. Kanizij Fricelj iz Kamnika, pevske točke pa je izvajal pomnoženi frančiškanski pevski zbor pod vodstvom g. V. Skebete. Čisti prebitek koncerta je namenjen kot prispevek za nagrobni spomenik skladatelju Ignaciju Hladniku. — 22. aprila je bil cerkven koncert v Trzinu in hkrati blagoslovitev novih Jenkovih orgel. Blagoslovil jih je in govoril o njih g. stolni dekan dr. Fr. Kimovec. Orgelske točke sta izvajala prof. Matija Tome in trziški organist Martin Planinšek. Pevske točke je odpel trziški cerkveni pevski zbor. — Velik cerkven koncert se je vršil 29. aprila v Škofji Loki. Priredil ga je Dekanijski cerkveni pevski zbor za dekanijo Loko. Sodelovali so cerkveni pevski zbori iz Poljanske in Selške doline; skupaj nad 200 pevcev in pevk. Petje je vodil škofje-loški organist Matek, orglal je žirovski organist Jobst. — 5. maja je pevski odsek gasilcev iz Šoštanja koncertiral v Celju. — 8. maja so v Belgradu koncertirali »Trboveljski slavčki«. Potem so se oglasili še v Zemunu. — Na jubilejnem koncertu mariborske Glasbene Matice ob 15 letnici njenega obstoja so izvajali odo »Lira in harfa« za soli, mešani zbor in orkester francoskega skladatelja Saint Saensa. Koncert je vodil prof. Vasilij Mirk. — 3. maja je bil v Kočevju dijaški koncert. Vodil ga je g. Viljko Kuntara. — 10. maja je bil v Šoštanju mladinski koncert. St. Premrl.

Dopisi.

Šmarje pri Ljubljani. Letošnji veliki teden je pri nas zelo lepo potekel. Gospod župnik je povabil č. gg. Alojzija Strupija, profesorja in Vinka Lavriča, kateheta, in tako smo bili štirje duhovniki. Peli smo po novi hebdomadi vatikanske izdaje in tudi pravilno. Stvoril se je tudi lep kvartet: I. tenor g. Al. Strupi, II. tenor podpisani, I. bas g. organist Frane Ferbežar, II. bas g. Vinko Lavrič. Tako smo štiriglasno peli lamentacije, na veliki petek Premrlorv »Miserere« v f-molu in na veliko nedeljo zjutraj pred procesijo psalme po Ferjančičevi harmonizaciji; le-to poslednje petje je naredilo na vernike lep vtis.

Novost za nas je bila tudi ta, da je tukajšnji cerkveni zbor letos prvič pel »ta novo« alelujo in sicer štiriglasno. Podpisani sem vzel za podlago Premrlovo harmonizacijo za moški zbor ter sem jo prevedel na mešani zbor, potem sem pa sam prevzel

pouk »alelujec«; ta pouk je potem dokončal tukajšnji organist in so mu tudi lepo sledili. Pevskemu zboru se je to tako utrdilo, da pravijo, da »ta starec« aleluje kar več ne znajo. Naj dodam še to, da je na veliki petek zvečer cerkveni zbor pod vodstvom organista zelo lepo odpel žalostinke. Jože Rozman, kaplan.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Enajst odpevov k lavretanskim litanijam. Uredil dr. Fr. Kimovec. Cena 5 Din. Med raznimi odpevi, ki so izšli v zadnjih letih, zavzemajo dr. Kimovčevi ljudski odpevi posebno mesto. Ako drugi odpevi hočejo biti ljudski, potem ti v resnici so, saj so nastali med narodom samim. Zato si jih bo ljudstvo, kjer jih še ne poznajo, hitro prisvojilo. Prirejani so ljudsko preprosto; marsikaka, tudi po ljudskem načinu petja povzeta akordična tvorba je prav zanimiva, tako n. pr. sinkopiran subdominantni začetek v št. 2. Tudi besedila so prav kmečko-nazorna, a vsebinsko jedrnata, brez tiste omlednosti, ki žal dandanes le prerada prepreza naša besedila. Odpeve priporočamo zlasti za majnik, saj bodo razen prvih dveh božičnih skoraj vsi porabni za šmarnične pobožnosti. M. Tome.

Štiri velikonočne pesmi. Zložila Vinko Vodopivec in Lojze B. Sočenko. Gorica 1934. Cena 2.50 lir. Te štiri pesmi so v najlažjem slogu zložene, pa vendar porabne tudi za boljše zборе. Vodopivca naši zbori že dobro poznajo; v tej zbirki se je pa tudi Sočenko osvobodil svojega doslej nekoliko iskanega sloga; njegovi dve skladbi, ki dihaata pristno velikonočno razpoloženje, prav prijetno tečeta. Tudi besedilo, ki ga je spisala Ljubka Šorli, je prav sveže. Pesmi zborom priporočamo. M. Tome.

Šest cerkvenih pesmi za mešani zbor. Zložil Anton Grum. Zbirka obsega naslednje pesmi: Oče naš, Kantata (»Ako Gospod ne zida hiše«), Hvalnica (psalm 150) V Zakramentu, Angelsko češčenje. Grum, ki ima v rokopisu veliko skladb, nam je v tej zbirki odgrnil zaveso izpred svoje delavnice. Bežen pogled na pesmi pokaže, da imamo pred seboj skladatelja, ki razume svoj posel. Med najbolj uspele pesmi štejem kantato, ki je pisana v enem samem zamahu. Oče naš dela skoraj vsakemu skladatelju težave pri komponiranju; sestavljen je iz toliko različnih elementov, da je težko dobro rešiti problem oblike skladbe. Tudi Grumov Oče naš deloma trpi na oblikovni vrednosti. Sicer so pa vse skladbe živahno pisane; po obliki so precej razširjene in bodo zlasti ob slovesnih prilikah prav prišle. Cena v partituri ni navedena. M. Tome.

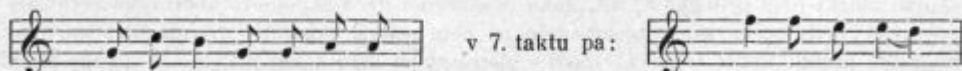
Dr. Fr. Ks. Lukman: Majnik poje. Štiri Marijine pesmi za mešani zbor z orglami. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1934. Partitura za ude 9 Din, za neude 12 Din, vsi glasovi po 3 Din, oz. 4 Din. — Do sedaj smo srečali le tu in tam v kaki skupni zbirki in v prilogah C. Gl. kako posamezno dr. Lukmanovo zborovsko cerkveno pesem. V pričujočem, samostojnem delu pa nam podaja skladatelj hkrati štiri Marijine majniške pesmi. Vobče te pesmi zlasti v zborovskem delu dokaj prijetno in gladko teko. Zajemljivo, ponekod samostojno je orgelsko spremljanje, vendar pa ne povsod enako dobro izpeljano. Takoj prva pesem (1a) »Lepa si, roža Marija«, prirejena iz mešanega a capella zbora za en oz. dva otroška glasa, bi mogla v spremljanju biti še rahlejša, brez trdot — kakor jih n. pr. kaže 2. in 5. takt — in ves čas do konca dosledno nositi otroške glase. Malce svojevrstno je spremljanje k 2. pesmi, ki vsebuje tudi nekaj s petjem neskladnih mest (v 6. in 7. taktu) in nekaj manj pravilnih postopov. Bolje je pri 3. in 4. pesmi, kjer se spremljanje semtertja dvigne nad glasove in jih nekako ožarja, n. pr. v prvih dveh taktih 3. pesmi in večkrat v zadnji, ki je sploh kontrapunktično najbolj razgibana in tudi sicer orgelsko v daljši črti dosledno izpeljana. Pesmi za izvajanje niso težke. Pri 2. in 3. pesmi naznačeni brzini (♩ = 44) se mi zdita prepočasni. Sicer bo pa itak vsak pevovodja ravnal v tem oziru po svojem najboljšem prepričanju. Notni tisk izdaje je jako lep, celotna oprema krasna. St. Premrl.

10 blagoslovnih pesmi. Zbral in za mešani zbor priredil P. Hugolin Sattner. Cena partituri 15 Din, glasovom 4 Din. Zbirka obsega deset skoraj splošno znanih napevov, ki so pa bili raztreseni po raznih pesmaricah; nekateri so posebno pripravi za ljudsko petje. P. Hugolin jih je opremil s preprosto, a krepko harmonizacijo, tako da so tudi najšibkejšim zborom dostopni. M. Tome.

Missa in honorem Christi Regis. Auctore Richardo Orel. Goritiae 1934. Samozaložba. Cena 10 lir. V Ljubljani se dobi v trgovini Sfiligoi, Sv. Petra cesta. Vsako večje delo, ki izide v današnjih težkih razmerah, s posebnim veseljem in radovednostjo sprejmemo in pozdravimo. Treba je posebnega poguma in velike požrtvovalnosti, da si kdo upa danes sam založiti obširnejše delo, ko zaradi duhovne in materialne krize pojema zanimanje za duhovne vrednote. Rihard Orel naši širši glasbeni javnosti še ni posebno znan. Iz te maše pa vidimo, da ni novinec v skladanju; v vodenju glasov kaže veliko gotovost; v maši dobimo malo iskanih mest; tudi oblikovno je maša dobro izpeljana, kar je posebno važno pri skladbah večjega formata. Nekatere stvari bi se dale še izboljšati. Tako je n. pr. skoraj v celi maši posebna orgelska spremljava odveč, ker ne pove ničesar bistveno novega, ampak se z malenkostnimi izjemami krije z zborovskim stavkom. Nebistvene spremembe v orgelskem delu bi se dale z lahkoto naznačiti v zborovskem delu. S tem bi bila partitura polovico krajša in tudi prilično cenejša. Maša je vseskozi zložena v homofonem slogu; zato polifoni nastavki na koncu Gloria in Credo, ki trajajo komaj dva tri takte, izstopajo iz celote. Agnus Dei je v začetku harmonično nekoliko nejasen. V splošnem je pa maša zelo solidno delo in jo moramo zborom le priporočati.

M. Tome.

Missa in honorem ss. Cyrilli et Methodii ad tres voces aequales vel quattuor in aequales composuit Fr. Bernardinus dr. Sokol O. F. M. Permissu Ordinariatus Zagradiensis et superiorum Ordinis. Zagreb 1933. (Misa u čast sv. Cirila i Metodija, slavenskih apostola, za 3 jednaka ili 4 nejednaka glasa. Uglazbio O. Bernardin dr. Sokol, franjevac. Dopustom crkvene i redovne vlasti. Zagreb 1933.) Ta maša z latinskim in staroslovenskim besedilom je izšla kot 33. zvezek dr. Sokolove izdaje »Pjevajte Gospodinu pjesmu novo«. — V celoti je posrečeno, lepo glasbeno delo. Prav za prav homofonska skladba, a zaradi obilnih prehodov, zadržkov in krepkih modulacij je v nji mnogo življenja, prelivanja in raznolikosti. Skladatelju se pozna, da se je mnogo bavil z gregorijanskim koralom in se tovrstni vplivi kažejo v maši prav jasno. Sploh je Sokolova maša glasbeno zelo zajemljiva in tudi praktična, ker se more izvajati bodisi s triglasnim ženskim oz. moškim zborom in s štiriglasnim mešanim. Je pa partitura zaradi te dvočnosti ozir. dvojne možnosti kakor tudi zaradi dvojnega jezika več ali manj natrpana z raznimi vmesnimi manjšimi notami, zlasti v stavku za mešani zbor, ki služi z omenjenimi dopolnili hkrati kot orgelsko spremljanje. Zaradi rabe dvojnega jezika je prišel skladatelj nekajkratov v zadrego in so nekateri poudarki, posebno v Gloriji »Quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus« slabi. V 4. taktu Glorije bi svetovali vzeti tak-le ritem:

Gloria in Credo je hotel skladatelj očitno napraviti karmoč kratko. Zato se poslužuje v teh dveh spevih, zlasti v Credo pogostnega parlanda v osminkah in šestnajstinkah, kar bo treba v izvajanju s primerno agogiko omiliti in dostojno zaokrožiti. — Mašo priporočam v študij in izvajanje. St. Premrl.

Lojze B. Sočenko: Dve nagrobnici. Gorizia 1934. Opalographia Romano Pahor, Ranziano 1934. — Obe nagrobnici sta zloženi za ženski zbor na besedilo Ljubke Šorli. Stavek, preprost, poljuden, iskren, je deloma štiriglasen, deloma triglasen.

Odgovori k procesiji sv. Rešnjega Telesa. Priredil dr. Fr. Kimovec. Dobe se v Jugoslovanski knjigarni po 1 Din. — Odgovora »In s tvojim duhom« in »Hvala tebi, Gospod« se rabita sedaj tudi pri slovesnih mašah, ko se pojeta list in evangelij v slovenskem jeziku.

Razne vesti.

Zaslužni slovenski skladatelj in odličen sotrudenik našega lista g. kanonik **dr. Frane Kimovec** je bil nedavno imenovan za dekana stolnega ljubljanskega kapitlja in kot tak na velikonočni ponedeljek skupno z novim g. stolnim proštom **Ignacijem Nadrahom** slovesno umeščen. Obema gg. dignitorjema »Cerkveni Glasbenik« najsrčneje čestita, Novemu g. stolnemu dekanu dr. Kimovcu še posebej želimo, naj ga Bog ohrani slovenski glasbi še mnogo let!

G. Ivan Repovž, suplent na državni učiteljski šoli v Ljubljani, je napravil pred stalno komisijo za srednješolske profesorske izpite na ljubljanski univerzi profesor-ski izpit iz glasbe. G. profesorju iskreno čestitamo.

Na Trsatu je 31. marca preminul **br. Filip Oštir**, tamošnji frančiškanski zakristan in organist. Rojen v Škalah pri Celju 12. januarja 1871 se je glasbeno izobraževal v Bervarjevi orglarski šoli v Celju. L. 1894 je vstopil v frančiškanski red in se v glasbi dalje izpopolnjeval. Deloval je kot organist in pevovodja na Trsatu, v Klanjcu, Karlovcu, Brodu ob Savi in zopet v Karlovcu in na Trsatu. Semtertja je nastopal kot organist tudi na cerkvenih koncertih v Karlovcu, Brodu ob Savi in drugod. Bil je tudi skladatelj in zložil dve latinski maši, dva Requiema, Te Deum, Regina coeli, nekaj komornih skladb, cerkvenih pesmi in Stabat Mater (s hrvatskim besedilom) za soli, mešani zbor in orkester. Pri komponiranju sta ga kolikor toliko podpirala pokojni Hladnik in prof. Dugan v Zagrebu. V »Cerkv. Glasbeniku« se nahajata dve njegovi pesmi: Pred sv. obhajilom (1897, 4) in Molitev (1898, 7). Le 1897 je prispeval v naš list članek »Ali je mogoče tudi po kmečkih cerkvah, in še mnogokrat pri pičlem številu pevcev, glasbo po določi sv. Cerkve preustrojiti?« Poleg tega je poslal še nekaj dopisov. Pokojni Oštir se je bavil tudi s fotografiranjem in slikanjem. V zadnjih letih je prepotoval Palestino, poromal v Lurd, Rim in druge znamenite kraje. Naj počiva v miru!

V Ljubljani je 24. marca umrla ga. **Mira Costaperaria roj. Dev**, slovenska koncertna pevka, sestra pokojnega slovenskega skladatelja Oskarja Deva. Pevsko solistično izobrazbo je prejela pri ravnatelju Mateju Hubadu ter potem mnogo let nastopala kot odlična solistinja-sopranistinja na koncertih Glasbene Matice. Ko se je poročila z arhitektom Josipom Costaperaria, je živela z njim najprej v Belgradu, potem v Ljubljani in se od tega časa glasbeno manj udeleževala. Blagi pevki blag spomin!

Na Jesenicah se je 28. marca smrtno ponesrečil kapelnik cerkvene godbe g. **Janez Repinc**. Bil je eden izmed najdelavnejših članov in ustanoviteljev bivšega Katoliškega delavskega društva. Nato kapelnik bivšega Krekovega prosvetnega društva. Med svetovno vojno je organiziral tamburaški zbor. Zadnji čas pa pridno in požrtvovalno učil in vodil cerkveno godbo. Vrlemu katoliškemu možu in po vseh krogih priljubljenemu kapelniku Bog daj večni pokoj!

V ljubljanskem uršulinskem samostanu je 18. aprila umrla **M. Marija Hudo-vernik**, učiteljica glasbe, v 76. letu starosti in v 52. letu redovnih obljud. Pokojnica je bila sestra sedanje uršulinske organistinje in hišne prefektinje M. Eleonore, ki ji izrekamo sožalje. Blagi pokojnici naj sveti večna Luč!

G. Ivan Brezovšek, prvi dirigent in namestni ravnatelj belgrajske opere, je obhajal v aprilu petindvajsetletnico svojega dirigentskega delovanja. G. Brezovšek je doma iz Trbovelj (roj. 3. julija 1888). Z očetom, rudarskim uradnikom, je še mlad prišel v Nemčijo, v Dortmund. Glasbeno se je izobrazil v Dortmundu in Kölnu. Bil je dirigent v Kölnu, Metzu in drugih nemških mestih. Kot pianist je prepotoval večji del Evrope. Po svetovni vojni se je vrnil v domovino in deloval v ljubljanski operi in pri Glasbeni Matici. Od l. 1921 biva in deluje stalno v Belgradu. K njegovemu jubileju mu iskreno čestitamo.

Službo organista pri župni cerkvi v Kamniku je dobil **Niko Loboda**. Službo organista v Litiji pa g. **Stanko Ivančič**.

Skladatelj Emil Hochreiter je zložil nov oratorij »Dolorosa« in ga sedaj instrumentira.

Na orglarski šoli Cecilijinega društva v Ljubljani se letos novi učenci izjemoma ne bodo sprejemali.

Na proslavi sv. Janeza Boska v Unionu 14. aprila je bilo izvajanih več glasbenih točk, ki jih je zložil salezijanec dr. Jerko Gržinčič.

Župna cerkev v Javorju nad Črno v Mežiški dolini je dobila za letošnjo Veliko noč nove orgle, ki jih je naredil Helmut Janeck, orglarski mojster v Mežici. Orgle imajo sedem registrov.

Za dr. Ivan Tavčarjevo »Visoško kroniko«, ki jo je za svoj 25 letni jubilej oderskega dela dramatizirala naša največja tragedkinja gospa Marija Vera, je godbo za petje in ples zložil profesor Matija Tomc.

A. Foersterjevo opero »Gorenjski slavček« so izvajali v Mariboru.

Hrvatski skladatelj Dobronić je uglasbil Golarjevo komedijo »Vdovo Rošlinko«. Izvajali jo bodo v Zagrebu.

Na letošnjem glasbenem festivalu v Firenei je dosegla skladba prof. Slavka Osterca »Štiri pesmi za kontraalt in godalni kvartet (na besedilo Alojzija Gradnika) nenavadno velik, razveseljiv in časten uspeh. Pesmi je pela gospa Bernot-Golobova, članica Narodnega gledališča v Ljubljani, in s svojim glasom očarala posetnike festivala. Kvartet so igrali gg. Pfeifer, Stanič, Šušteršič in Bajde. Festivala se je udeležil tudi g. skladatelj Osterc. K izrednemu uspehu mu iskreno čestitamo.

Ob proglasitvi don Boska za svetnika so na letošnjo Veliko noč izvajali v baziliki sv. Petra v Rimu pri papeževi slovesni maši Perosijevo novo latinsko osmeroglasno mašo, zloženo za mešani in moški zbor.

Celjsko pevsko društvo je proslavilo 12. in 13. maja svojo 40 letnico s slavnostnim koncertom v Celju. Ipavčeva župa pa je o tej priliki odkrila v Sv. Juriju ob juž. žel. spominsko ploščo skladateljema bratoma Ipavcema in je bil hkrati blagoslovljen temeljni kamen za spomenik skladateljem Ipavcem: dr. Benjaminu (1829—1909), dr. Gustavu (1831—1908) in Gustavovem sinu dr. Josipu (1873—1921). Sledil je v Celju še koncert Ipavčeve župe.

V Parizu se je vršil 22. marca koncert s pretežnim sporedom jugoslovanske glasbe. Izvedla sta ga »La société philharmonique du collège Jean de Fontaine« pod vodstvom dirigenta Amédéea Rosiera in jugoslovansko glasbeno društvo »Jadran« pod vodstvom Slovenca Draga Šijanca. Izmed slovenskih skladateljev so bili izvajani: Gallus-Petelin, Adamič, Pavčič in Hubad, izmed Srbohrvatov pa Milojevič, Papandopulo, Odak in Mokranjac.

Ob stoletnici smrti izumitelja litografije Senefelderja je Grafični prosvetni krožek v Ljubljani priredil v marcu litografsko razstavo. Prvo slovensko litografsko podjetje je vodila Rozalija Egger v nekdanji Špitalski, sedaj Stritarjevi ulici (do l. 1835). Njej je sledil Josip Blasnik (1847), ki je še danes tvoren. V novejšem času so sledila razna podjetja, med njimi Jugoslovanska tiskarna, ki je na višku sodobne litografske umetnosti.

Dne 14. aprila je poteklo 175 let, kar je v Londonu umrl veliki skladatelj Jurij Friderik Händel. Po rojstvu Nemec je deloval nekaj časa v Hamburgu, nekaj let v Italiji, potem mimogrede v Hanovru, največ pa v Londonu. Zlagal je najprej opere, ki pa so danes skoraj pozabljene, od l. 1742 dalje je ustvarjal oratorije, počenši z »Mesijem«. Z njim je popolnoma prodril in slaven postal. Angleži ga smatrajo kot svojega največjega skladatelja.

Za pisanje not priporočamo g. Franceta Leder, Ljubljana, Masarykova 19.

Dobre harmonije izdelujejo naše domače tvrdke: Franc Jenko v št. Vidu nad Ljubljano, Ivan Kacin v Domžalah in Anton Tramte v Medvodah. Vse te tri tvrdke toplo priporočamo.

Češki cerkveni skladatelj J. C. Sychra je obhajal 75letnico rojstva.

Češkoslovaška pevska zveza je priredila letos koncem aprila svoj tretji pevski festival in je ž njim proslavila 30letnico češkoslovaških pevskih nastopov.

Na Dunaju je 12. februarja 1934 umrl velik, izrazit katoliški češko-avstrijski književnik Richard von Kralik. Rodil se je 1. oktobra 1882 v Eleonorenhainu na Češkem, svoje življenje pa do malega preživel na Dunaju. Kot pisatelj se je udeleževal na vseh poljih: v liriki, epiki, drami, romanu; pa zopet še posebej v zgodovini in v glasbi. K mnogim svojim dramam je tudi sam zložil zraven spadajoče zборе. Na cerkveno-glasbenem oddelku dunajske državne akademije za glasbo in upodabljačo umetnost je celo vrsto let predaval estetiko cerkvene glasbe. Slava njegovemu spominu!

Letos obhajamo stoletnico rojstva slavnega nemškega reformatorja cerkvene glasbe dr. Frančiška Witta. Njegovo delo bomo skušali o priliki opisati v daljšem članku.

Pevski zbor bolgarskih bogoslovcev je 11. febr. koncertiral v Belgradu.

Angleška radijska družba je o zadnjem božiču prenašala zvonjenje betlehemskega zvonov po vsem svetu.

Zveze katoliških gledaliških igralcev so ustanovljene v Rimu, Parizu in Ameriki.

MALI ZAPISKI.

Gallusov koncert Glasbene Matice v Belgradu. O tem koncertu poroča »Glasnik beogradske nadbiskupije« (25. marca 1934) sledeče:

S Schwabovo »Zdrava Marija« so začeli. To je bil pozdrav slovenske Glasbene Matice in za zbranost poslušalcev psihološko zelo posrečena gesta. Če upoštevamo, kako celo glasbeniki malokdaj vedo o Gallusu, je bil strnjen govor o velikem umetniku čisto opravičen.

Gallus s svečano resnobo odkriva pogled v nadzemsko življenje. Že samo besedilo zagrabi. O vsebini in značaju, o tehnikah in pevnosti, o melodijah in ritmični sili bi se dala napisati cela knjiga. Odprti sklepi nekaterih pesmi človeka kar silijo k meditaciji.

Vsakdanost, bežnost in minljivost časa danes bolj občutimo ko nekdanj poprej. In ničvevo je vse, za čemer hlepi človek iz dneva v dan. Srce pa vendar hrepeni po veliki stalni sreči. Mora biti taka sreča, ki je čas ne izgleda. Tako smo občutili, ko smo poslušali koncert Gallusovih cerkvenih pesmi. Poslušali smo več ko tri sto let stare pesmi, toda bile so vendar tako sveže, tako močne, da jih je naše srce takoj spoznalo in naše duše so se k lepoti spreobrnile. Kaj pa je to, kar nas nezadovoljne in zakrknjene in nervozne zakrknje tako spreobrača? To je Gallusova umetnost, ki poje o najvišji in največji Lepoti, poje brez vsake poze, brez narejenosti, brez vsakega patosa in fanatizma, tako iskreno, globoko in resnično, kakor to morejo le maziljenci resnične umetnosti. Vsa njegova umetnost v teh pesmih je kljub temu, da pojo Hozana in Aleluja, vendar tam nekje v tišini srca skrita. Odpirajo nam pogled v največje in najgloblje misli in čuvstva in nas store tako zelo, zelo srečne. Te pesmi niso več iskanje, ampak že popolno spoznanje, tako močno, tako jasno, da postajamo resnično srečni.

Glasbena Matica je svojo nalogo nad vse častno rešila. Pred zborom, ki more Gallusa podati tehnično tako brezhibno, v posameznih glasovih tako neprisiljeno, v celoti tako globoko in resnično doživeto, pred takim zborom dobivamo respekt in močeno spoštovanje. Mnogi zbori, ki smo jih že slišali, so morda trenutno zaradi zunanjih učinkov imponirali naši duši, pa niso zapustili nobenega trajnega sledu, še manj dviga k Lepoti. Matica pa je na zunaj skromna, toda duše bodo od njenega koncerta še dolgo krepke in veselo verujoče.

Petje in pesmi. Ker večkrat berem, v zadnjem »Glasbeniku« zopet, da Slovenci petje zelo ljubijo, Vam moram vendar enkrat povedati tole: Pri nobenem narodu, koder sem hodil po svetu, nisem (morda Holandsko izvzemši) našel tako malo veselja do petja kakor med Slovence, in pri nobenem narodu tako lepih pesmi, kakor

so slovenske. — Dokaz za prvo trditev: Ljudsko petje na Slovenskem. Kaka muja in muka in kak obupen odpor pri mnogih, preden se vpelje neka lepa navada, ki je vpeljana po vsem svetu! Gorečnost in vztrajnost, s katero tukaj Poljaki pojo po cele ure, je v resnici ganljiva. — Dokaz za drugo trditev: Moje zdihovanje, ko poslušam po svetu tako dolgočasno petje. Kolikokrat rečem: O, ko bi Vi, ki tako radi pojete, imeli naše krasne pesmi! ... I. Kalan.

»Ljudski oder«, list za poglobitev našega igranja. — Izšla je 3. številka tega mesečnika, ki ga izdaja »Založba ljudskih iger« v Kranju. Ta številka je vsa posvečena velikonočni igri. Uvodni članek (Velikonočna igra — začetek modernega teatra, Niko Kuret) zanimivo navezuje ves pokret Založbe na liturgijo Cerkve in na začetke modernega teatra. Ostali članki (Davorin Plantarič, Matija Munda) se podrobno bavijo z uprizorjanjem Pasijona in prinašajo momente, ki se pri nas dozdej še niso nikjer izpovedali. Številka poroča tudi o oberammergauskem Pasijonu in prinaša zanimive razglede po tujem svetu. Odkritje so gotovo izvajanja o hrvaškem katoliškem teatru. Dragoceni so statistični podatki naših iger za mesec februar, kot jih dozdej še nihče ni zbiral. — List velja letno 20 Din, vsa izdanja (list in štiri knjige) pa 60 Din.

POZIV.

G. Stanko Hladnik, profesor v Kranju, prosi in poziva dotičnega, ki ima izposojeno skladbo njegovega očeta † Ignacija »Domovini« za dva mešana zbora in orkester, naj mu jo čim prej vrne.

DAROV ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

G. Rihard Orel, učitelj, Prvačina, 20 lir; po 20 Din: g. Franc Bernard, organist in pevovodja v Sori; g. Jožef Oražem, kaplan pri sv. Petru v Ljubljani; g. Anton Trante, izdelovatelj harmonijev v Medvodah (za počastitev spomina blagopokojnega Venceslava Hlebeeta); gdč. Vida Rudolf, strokovna učiteljica v Ljubljani; po 10 Din: g. Franc Cerkovnik, kaplan v Tržiču; g. Franc Pahulje, kaplan v Škocijanu pri Mokronogu; g. Miha Ličar, organist v Trbovljah; Župni urad v Stari Loki. Vsem se najlepše zahvaljujemo in Bog Vam povrni!

LISTNICA UPRAVE.

Naročnike, ki naročnine za l. 1934 še niso poravnali, nujno prosimo, da to čim prej store. S tem nam prihranijo mnogo neprilik, truda in stroškov. Naš list se vzdržuje samo z naročninami naročnikov in ga moramo plačevati sproti. Brez sodelovanja naročnikov pa to ni mogoče.

Pridobivajte našemu listu tudi novih naročnikov! Gg. duhovniki, poagitirajte zanj med svojimi duhovnimi sobratji! Gg. organisti, Vi pa med svojimi tovariši! Pokažite in priporočite ga tudi pevcem!

NAŠE PRILOGE.

Današnja glasbena priloga (4 strani) prinaša Jože Rozmanov »Pokropi me« in Marijino Vnebovzetje, Ivan Rijavčevo evharistično pesem »Presveti božji Pelikan« in od Stanka Premrla prirejeni ljudski napev »Tu v Kruhu vse svetosti«. Posamezni izvodi po 1 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 15 lir, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.